

Kvicksund

Analys av kulturhistoriska värden

Antikvarisk utredning

Rytterne socken
Västmanlands län
Tumbo socken
Södermanlands län

Sara Bäckman
Anders Frid
Ellen Holtermann Wiig

Kvicksund – Analys av kulturhistoriska värden

Antikvarisk utredning

Rytterne socken
Västmanlands län
Tumbo socken
Södermanlands län

Länsmuseets dnr: VLM160037

*Sara Bäckman
Anders Frid
Ellen Holtermann Wiig*

VÄSTMANLANDS LÄNS MUSEUM
Kulturmiljö rapport B
2016:B4

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2016

Omslagsfoto: Kontrolltorn vid järnvägsbron från 1976. Foto taget juli 2016. BildID: Vlm_kviEHW-122

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Sara Bäckman, Anders Frid och Ellen Holtermann Wiig från Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-55-5

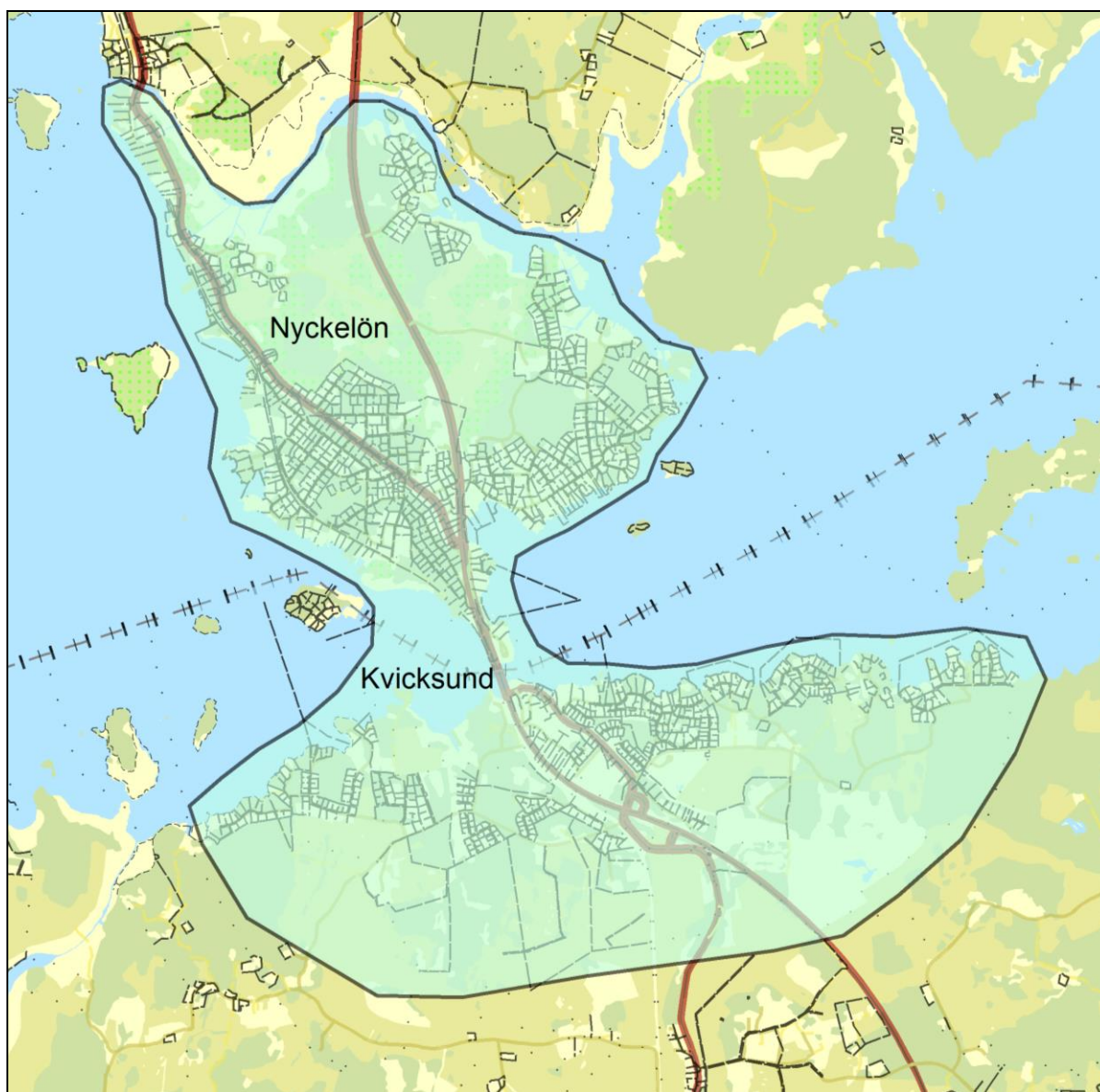
Innehåll

1 Inledning.....	6
1.1 Syfte	7
1.2 Metod	7
1.3 Kulturhistoriskt värde.....	7
2 Ortens framväxt.....	8
2.1 Kviksunds äldsta historia.....	8
2.2 Äldre gårdar och säterier	8
2.3 Kommunikationer.....	9
2.4 Badortsepoken	10
2.5 Semester och sportstugor	11
2.6 Skola och kommunal service.....	12
2.7 Handel	12
2.8 Verksamheter och Industri	13
2.9 Sport och nöjen.....	13
2.10 Kviksund idag.....	13
3 Kviksunds bebyggelse	14
3.1 Årsringar.....	14
3.2 Kulturhistoriskt värdefulla byggnader	15
3.3 Kulturhistoriskt värdefulla områden	16
Område 1	17
Område 2	20
Område 3.....	24
Område 5.....	31
Område 6.....	36
Område 7.....	39
3.4 Kviksund bebyggelse, område 8-31	43
Litteratur och källor.....	66
Administrativa uppgifter	67

1 Inledning

Som del av arbetet med en ortsanalys av Kvicksund har Västmanlands läns museum, på uppdrag av stadsbyggnadsförvaltningarna i Västerås och Eskilstuna, genomfört en utredning och analys av Kvicksunds kulturhistoriska värden. I uppdraget ingick att beskriva ortens framväxt till idag, beskriva bebyggelsens struktur och det omgivande landskapets karaktär samt göra ett urval och beskrivning av särskilt värdefulla miljöer och enskilda byggnader.

Fältarbetet genomfördes under sommaren 2016 av byggnadsantikvarierna Sara Bäckman, Anders Frid och Ellen Holtermann Wiig från Västmanlands läns museum, vilka även har sammanställt rapporten.

Karta 1. Karta över Kvicksund med avgränsningen för uppdraget. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:30 000.

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande analys kan delas upp i olika delar. Först och främst ska den ge en översiktlig bild av Kvicksund tätorts framväxt och historia. Hur kom orten till? Hur har den utvecklats, och hur ser den ut idag? Utredningen har också som syfte att lyfta fram den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen, både enskilda byggnader och större områden.

1.2 Metod

För att ge svar på de ställda frågeställningarna har ett omfattande fältarbete genomförts. Samtliga byggnader i Kvicksunds tätort har fotograferats, kartlagts och förts in i en databas. I databasen finns även vissa administrativa uppgifter samt datering av de enskilda byggnaderna. De byggnader som har pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla har även information om byggnadsmaterial samt beskrivning av det kulturhistoriska värdet.

Utifrån inventeringen har Kvicksund delats in i olika bebyggelseområden utifrån byggnadernas tillkomstperioder och karaktär. Några av dessa områden har i sin tur pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla.

Arkiv och litteraturstudier har genomförts för att komplettera bilden av Kvicksunds historia och framväxt.

1.3 Kulturhistoriskt värde

En kort förklaring av begreppet är att allt som skapats av människan innehåller ett kulturhistoriskt värde. Värdet är tidsbundet och kan öka eller minska beroende på hur vi ser på vår historia, samtid och framtid. Det kan, exempelvis för en byggnad, vara kopplat till en samhällsförändring eller en arkitektonisk strömning. I en hel miljö där byggnader tillkommit och försvunnit under en lång tidsperiod är det viktigt att även beakta dess omgivning. Kort sagt är den kulturhistoriska värderingen en metod att belysa kulturuttryck som är viktiga att bevara för eftervärlden. Syftet med detta är att vi i vår samtid ska ha möjlighet att förstå omgivningens historiska bakgrund.

Metoden att förklara de kulturhistoriska värdena bygger på det system som Riksantikvarieämbetet utarbetat. Systemet bygger på olika värdekriterier som är sorterade under dokumentvärden samt upplevelsevärden. Dessa kompletteras med vissa övergripande och förstärkande egenskaper.¹ Resultatet ger en nyanserad och kvalitativ analys av bebyggelse.

- Dokumentvärden är de historiska värden som byggnaden genom sin existens berättar. Dessa historiska egenskaper delas upp i underrubrikerna: *byggnadshistoriskt, byggnadsteknikhistoriskt, arkitekturhistoriskt, samhällshistoriskt, socialhistoriskt, personhistoriskt* samt *teknik- och industrihistoriskt värde*.
- Upplevelsevärdena karaktäriserar upplevelsen av byggnaden. Dessa kriterier delas upp i: *arkitektoniskt värde, konstnärligt värde, patina, miljöskapande värde, identitetsvärde, kontinuitetsvärde, traditionsvärde* och *symbolvärde*.
- De övergripande och förstärkande motiven kompletterar värdena. Dessa motiv är *autenticitet* (äkthet och ursprunglighet), *pedagogiskt värde* (tydlighet), *kvalitet* samt *sällsynthet* och *representativitet*.

¹ Unnerbäck, A 2002, s 49ff

2 Ortens framväxt

2.1 Kvicksunds äldsta historia

Kvicksund ligger i gränslandet mellan Västmanlands län och Södermanlands län. Orten delas i mitten av ett sund i Mälaren. Orten delas också administrativt av att tillhöra olika län, landsting och kommuner. Den norra delen, Nyckelön, ligger i Rytterne socken som fram till 1800-talet bestod av två socknar, Stora och Lilla Rytterne. Under en period tillhörde socknen Kolbäcks kommun. Idag tillhör den Västerås kommun. Den södra delen av Kvicksund ligger i Tumbo socken och tillhör Eskilstuna kommun. Tumbo var ett lokalt centrum under järnålder och medeltid. Detta räknas till ett av de tidigast kristnade områdena i Mellansverige. Här finns stora järnåldersgravfält och rester av kommunikationsleder mellan Södermanland och de norra Mälardalskapen som passerade Kvicksund.

Nyckelön har under äldre tider varit en del av Södermanlands fastland. Nyckelön skiljs från fastlandet i norr av Mellansundet. Det var här den stora segelleden mellan de två fjärdarna Galten och Blacken gick.² Den traderade historien om hur sundet kom till mellan Nyckelön och Södermanlands fastland handlar om en fiskare som hade fiskerättigheter på bägge sidor sundet. Fiskaren tröttnade på att släpa sin båt mellan de två vattnen och grävde och flyttade på stenar så att de två vattnen förenades. Vattnet, eller genombrottet, gick kvickt; alltså döptes det till Quicka sundet- där vattnet forsade fram snabbt.³ Sedan dess har segelleden gått igenom sundet. Så beskriver Olof Grau, författare och industriman från Västerås, historien. Över Mellansundet fanns innan 1700-talet en stor bro.⁴ På 1700-talet när Grau beskrev Kvicksund hade bron rivits och en färja skötte överfarten.

Grau skriver även att under medeltiden, år 1464, stod ett slag vid Kvicksund. Fejden mellan Konung Kristian I och biskop Kettil i Linköping hade resulterat i att stora jordvallar och skansverk var uppkastade på bägge sidor om sundet. Även då gick den stora landsvägen mellan Södermanland och Västmanland över sundet och överfarten skedde med färja.⁵

2.2 Äldre gårdar och säterier

Under 1800-talet fanns flera mindre hemman i jordbrukslandskapet i Kvicksund. Några större gårdar som har en längre historia beskrivs här nedan. Utförligare beskrivning av gårdarna och deras historia finns under kapitlen 3.3 *Kulturhistoriskt värdefulla områden* och 3.4 *Kvicksunds bebyggelse, område 8-31*.

Sundbyvik (område 7)

Sundbyvik gård ligger i södra Kvicksund, öster om riksväg 56. Platsen omnämns redan på 1300-talet, då som Sundby. Huvudbyggnaden är från 1650-talet. En vägkrog låg vid gården eftersom landsvägen passerade där. Gården har haft flera adliga ägare. År 1718 ska processionen med Karl XII:s lik anlånt till gården från Arboga på väg mot Stockholm.⁶ Sundsbyviks fideikommiss avvecklades 1907.

² Grau, s. 251

³ 1000 år, s. 70

⁴ Grau, s. 251

⁵ Ibid, s 251

⁶ 1000 år, s. 72

Stensjö gård (område 2)

Stensjö gård är ett före detta frälsesäteri på norra delen av Nyckelön. Gården ligger intill den tidigare farleden i Mellansundet och hörde ursprungligen till Strömsholms slott. Landsvägen från fastlandet gick genom gårdsplanen vidare ner mot sundet. Den nuvarande huvudbyggnaden kom till 1770 på grunder från 1500-talet. I början av 1900-talet köptes Stensjö gård med dess ägor, vilket omfattade nästan hela Nyckelön, av en man som i folkmun kallas "Patron Andersson". Namnet syftar på skogspatron eftersom stora delar av ön bestod av skog. Denna man kom att spela en stor roll för öns bebyggelseutveckling som beskrivs närmre i avsnittet 2.5 *Semester och sportstugor*.

Ramsjö gård (område 3)

Ramsjö gård på Nyckelön omtalas redan 1509 som frälse gods. Gården var senare utgård och ägdes av Stensjö gård. Den äldre bebyggelsen på gården är från slutet av 1700-talet eller början av 1800-talet. Under 1960-talet avvecklades jordbruket på gården och jordbruksmarken bebyggdes med fritidshus. På gården bedrivs idag ett träningscenter för hästar.

Väsby gård (område 25)

Väsby gård i södra Kvicksund härrör från 1800-tal men platsen har troligtvis varit bebodd längre. Väsby innehåller idag blandad gårdsbebyggelse från 1900-talet. På fastigheten återfinns en vällingklocka från 1823 samt en större välbevarad ladugård.

2.3 Kommunikationer

Järnvägen mellan Grängesberg och Oxelösund byggdes 1876-78. Järnvägsbron, som var den första bron över sundet, byggdes 1877. Tåget stannade bland annat i Stora Sanda, vid turishotellet och vid Kvicksund station vid södra brofästet. Bron var endast avsedd för tågtrafik och förbjuden att beträda eftersom mellanrummet mellan syllarna var öppet. Det gick dock att gå på plankorna som låg mellan rälerarna efter tillstånd. Efter svängbron byggdes 1925 en kombinerad järnvägs- och landsvägsbro. Innan dess drogs landsvägstrafiken på en linfärja över sundet. Den nuvarande lyftbron med dess röda manöverbyggnad som sköter broöppningen byggdes 1976. Vägbanken höjdes 3 meter vid byggandet av den nya bron. Riksväg 56 som går mellan Norrköping och Gävle passerar Kvicksund. Vägen byggdes under 1980-talet.

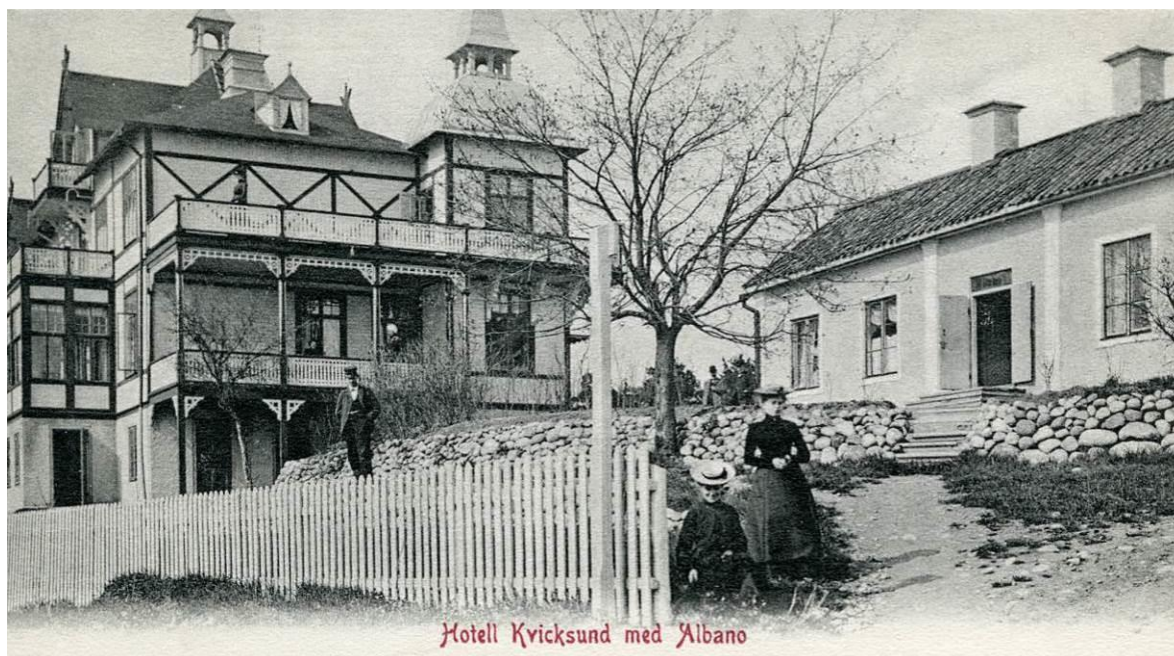
Vykort med den kombinerade järnvägs- och landsvägsbron från 1925. Ur Vlm:s arkiv.

2.4 Badortsepoken

Efter att järnvägen hade byggts började Kvicksund samhälle att växa fram. Industrin i Eskilstuna blomstrade kring sekelskiftet 1900 och Kvicksund blev ett populärt mål för sommargäster. Under tiden innan sekelskiftet var det aristokratin och de mer bemedlade klasserna i samhället som hade fritid och tid som var avsatt för fria aktiviteter. Det var främst välbeställda eskilstunabor som disponenter och direktörer som började bygga så kallade grosshandlarvillor eller sommarnöjen i Kvicksund. Under sommaren flyttade familjen till villan och umgicks med övriga sommarboenden. Kvicksund blev också samlingspunkt för officerarna vid arméns rid- och körskola i Strömsholm.

Söder om brofästet, upp på höjden med utblick över fjärdarna och sundet uppfördes de största villorna. Dessa låg nära landsväg, järnväg och handel. De flesta villorna hade egen strand för bad och båtplats. På Nyckelön, öster om järnvägen byggdes också flera sommarnöjen. Dessa villor ligger högt med utblick över Galten.

På norra sidan sundet låg Kvicksunds turisthotell. Grosshandlare Erik Olsson på Stensjö gård lät uppföra byggnaden 1902 i ett för tiden populärt utseende med träpanel, tinnar och torn. På udden norr om hotellet låg ett varmbadhus. Längst ut på udden vid hotellet låg sedan tidigare en fiskarbostad tillika gästgivargård som kallades Albano. Byggnaden användes senare som annex till hotellet. Under andra världskriget bytte verksamheten ägare och hotellet byggdes om. Den gamla gästgivargården revs och hotellet fick en sluten och enhetlig exteriör. Från 1940-talet såldes byggnaden vid flera tillfällen, hotelldelen avvecklades, kiosk och handel tog över, övervåningen brann och till slut revs det före detta turisthotellet 1993. Även byggnaden som innehöll bio med glass och servering samt bensinmacken revs och lämnade plats för de flerbostadshus i två till tre våningar som står där idag.

Vykort med vy från vägen över hotellet och det före detta gästgiveriet, Albano. Ur Vlm:s arkiv.

2.5 Semester och sportstugor

På 1930-talet ökade antalet människor som fick möjlighet till fritid tack vare den lagstadgade semestern som infördes 1938. Den gav arbetstagarna rätt till två veckors betald ledighet per år.⁷ Den organiserade fritiden, som på många sätt ansågs vara kontrollerande påtryckningar från stat och myndigheter, hade som syfte att utveckla arbetarna och därmed produktionen.⁸ En viktig faktor som gynnade friluftsliv var allemansrätten, som visserligen definierades först på 1940-talet, men som i princip anses vara i bruk från runt år 1900. Friluftslivet främjades också av Svenska Turistföreningen och böcker som *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*.⁹

Dåvarande ägare till Stensjö gård på Nyckelön, Anders Rickard Andersson, ägde större delen av marken på Nyckelön. Han kallades i folkmun för "Patron Andersson". Från 1930-talet lät Patron Andersson både uppföra fritidshus, så kallade "sportstugor", för uthyrning samt styckade av mark från stamfastigheten och sålde. Tomterna var stora och prisvärda, till och med billiga. De kostade 1 kr per kvadratmeter vilket möjliggjorde för arbetarna att köpa stora tomter. Det var främst arbetare från Västerås som köpte mark. De första stugorna byggdes nära vattnet på södra Nyckelön, öster om järnvägen. Patron Andersson uppförde också i början av 1940-talet badhytter i strandnära läge på Nyckelöns nordvästra strand. Friluftsbad förekom även vid Pottskär, väster om brofästet på södra sidan sundet.

Sanda badplats med badhytter, 1960-tal. Ur Vlm:s arkiv.

På södra sidan om sundet började hela strandkanten från sekelskifteshusen i centrum och österut bebyggas med fritidshus från 1940-talet. Stugorna uppfördes av arbetare och var små och standarden mycket enkel. Arbetarnas begränsade ekonomi visar sig genom flera påhittiga lösningar. Det var vanligt med många och små uthus för specifika ändamål, såsom dass och förråd, som visar på den enkla standarden och hur man byggde ut efter behov. Många har även små uthus murade i gjutna cementblock som förut fungerade som kyl. Flera

⁷ Hjelm 2000, s 15

⁸ Iwanowski, S & Værnæus, A 2005, s 6

⁹ Eskilsson, L. 2008, sid 366-367

timmerstommar har flyttats och tegelstenar från en rivning av ett slakteri har tagits tillvara. I flera fall dröjde det många år innan en stuga uppfördes på den köpta tomten och den användes istället som tält- och campingplats. I något enstaka fall hade en folkabuss eller en tågagn parkerats på platsen. Tre fall av tågagnar sommarstugor finns i Kvicksund idag.

Placeringen av dessa tidiga sportstugor var längre bort från kommunikationer som järnväg och körväg än de finare villorna. Ofta fanns det inte ens en väg till platsen utan en häst fick dra kärran genom skogen eller så kom man roendes eller körandes med båt.

2.6 Skola och kommunal service

Kvicksund har haft en begränsad mängd fastboende befolkning under 1900-talet. Barnen som bodde söder om sundet gick i skola i Mälhammar. Barn som bodde på Nyckelön gick till Ekeby skola på fastlandet norr om Mellansundet. Tegelvikens skola i södra delen byggdes 1998 och drivs gemensamt av Västerås och Eskilstuna kommuner.

I de centrala delarna av södra Kvicksund drogs kommunalt vatten- och avloppsnät på 1970-talet. Detta gjorde att områden i södra Kvicksund snabbt övergick till att bli permanentboende. I norra Kvicksund drog det kommunala nätet fram först under 2000-talet vilket har senarelagt utbyggnaden av fritidshusområden till permanentboende. Befolkningsväxten i Kvicksund sammanfaller med dragningen av VA-nät. Mellan 1950 och 1970 sjönk den från 591 till 510 invånare. Efter 1970 började den dock att öka, redan 1990 hade befolkningmängden mer än dubblats till 1294.

2.7 Handel

Vid södra brofästet låg under 1800-talet en handelsbod. Ägaren byggde en ny byggnad på planen mellan bron och färjeläget och startade Blomstrands diversehandel. Affären togs senare över av Konsum men revs när den nya bron byggdes 1976. Efter att både posten och konsum lagts ner under 1970-talet fanns behov av en centrumetablering i Kvicksund. 1982 invigdes den centrumbyggnad med ICA Bron som finns där idag. Både Ica, Postverket och Eskilstuna kommun var involverade i etablerandet. Flintaviks handel, som bedrivit handel på norra sidan sundet, flyttade in i de nya centrumlokalerna. Villan Strömsborg bredvid ICA-butiken byggdes av den man som arrenderade fisket under det tidiga 1900-talet. Senare drevs i villan konditori och idag drivs en lunchrestaurang och pizzeria.

Vy över sundet med (från höger) järnvägsbron, Blomstrands diversehandel och längst till vänster Villa Solhem. Eskilstuna stadsmuseum, EM_VY646

2.8 Verksamheter och Industri

Fisket kring Kvicksund var ett kronofiske, ägt av staten och kungen. Det var utarrenderat till den som betalade bäst för rätten att bedriva fiske. I arrendet ingick att hålla Kungsådran ren och öppen för båtarnas passage i sundet.

Tegelbruket som låg väster om södra brofästet anlades vid sekelskiftet. Produktionen av tegel har dock pågått sedan åtminstone 1700-tal enligt äldre kartor. Under 1900-talet var produktionen främst förlagd till sommaren. Det behövdes färre personer till att bränna teglet under vintern.¹⁰ Tegelbruket var en av de få större näringar som fanns i området och under 1920-talet hade tegelbruket ca 60 anställda under sommarsäsongen. Från tegelbruket fanns ett spår som gick söderut dit vagnar åkte för att hämta lera. Verksamheten var igång fram till 1957. Idag är alla byggnader rivna.

På södra Nyckelön har det legat två handelsträdgårdar. Torpstället Sjövik köptes in av Stensjö gård och Sjöviks handelsträdgård startade 1916. Det låg väster om de större sommarvillorna. Produkterna såldes på plats till sommargästande Kvicksundbor samt i Eskilstuna och i partihandel. Idag planeras modern bebyggelse på platsen. På den sydöstra stranden låg Granqvist Handelsträdgård. Verksamheten startade 1923 och bedrivs i liten skala idag.

Karlssons cementfabrik startade 1935. Verksamheten hade smygstartat två år tidigare i ett uthus på Väsby gård. 1940 flyttade fabriken till Södra Kvicksundsvägen där den ligger idag. Verksamheten har utökats till tillverkning av betongelement till byggindustrin.

På Nyckelön startade större verksamheter efter mitten av 1900-talet; Sedensborgs Metallgjuteri, Flinta konstbetong samt Båtsam, som är inriktade på försäljning och reparation av båtar. Dessa företag är fortfarande aktiva idag. Det fanns tidigare en bensinmack vid norra brofästet, denna revs i samband med rivningen av hotellet. Då byggdes nya bensinpumpar vid Ica Bron och vid Båtsams lokaler. Den marina verksamheten är visuellt dominerande för trafikanter per bil och tåg som passerar Kvicksund idag.

2.9 Sport och nöjen

I sydöstra Kvicksund finns Sundbyvik Golf från 2003, strax söder om den före detta gården Mälby. Väster om golfbanan ligger Kvicksund sportklubb med flera spelplaner. Kring den ena finns även några byggnader som uppfördes när klubben startade 1930.

2.10 Kvicksund idag

Kvicksund är idag en tätort med ca 2000 invånare. Den stora andelen sommarstugor är fortfarande synlig men allt större delar av invånarna blir mer och mer permanentboende. Kvicksunds lokalisering med vattennära bebyggelse och med pendlingsavstånd till både Eskilstuna och Västerås gör platsen populär för boende.

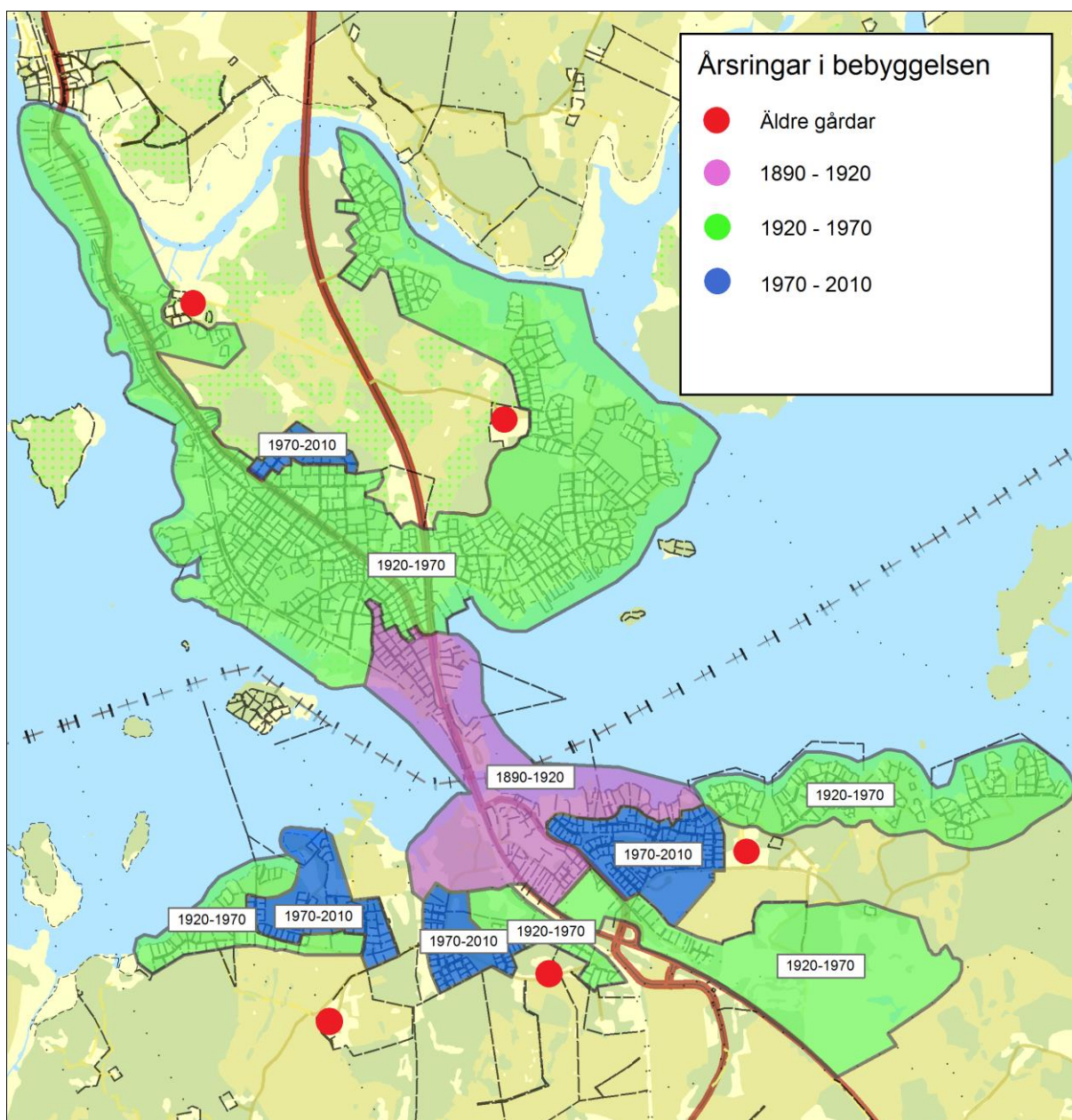
¹⁰ 1000 år i Kvicksund, s. 59

3 Kvicksunds bebyggelse

3.1 Årsringar

Kvicksunds bebyggelse kan delas in i fyra perioder eller årsringar:

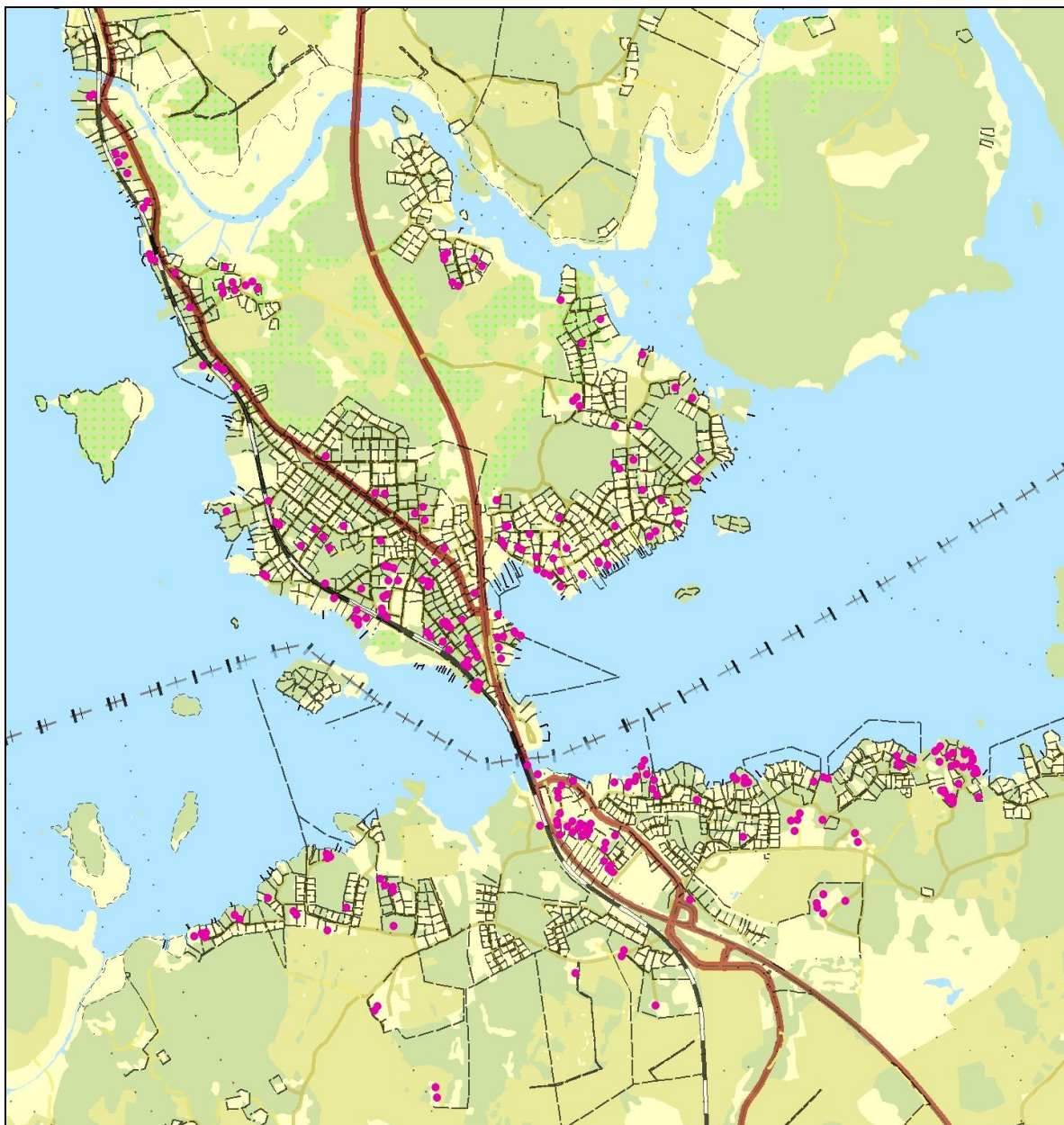
- äldre gårdar som härstammar från 1800-talet eller tidigare
- bebyggelse från sekelskiftet 1900 i centrala Kvicksund, främst sommarböjen
- bebyggelse från 1920- 1960-talen, främst sommarstugor vid Mälaren men även industri och bostadshus kopplad till denna
- bebyggelsen från 1970-talet och framåt, främst bostadshus för permanentboende efter dragning av vatten- och avloppsnät

Karta 2. Kartan visar bebyggelsens årsringar i Kvicksund. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, Skala 1:25 000

3.2 Kulturhistoriskt värdefulla byggnader

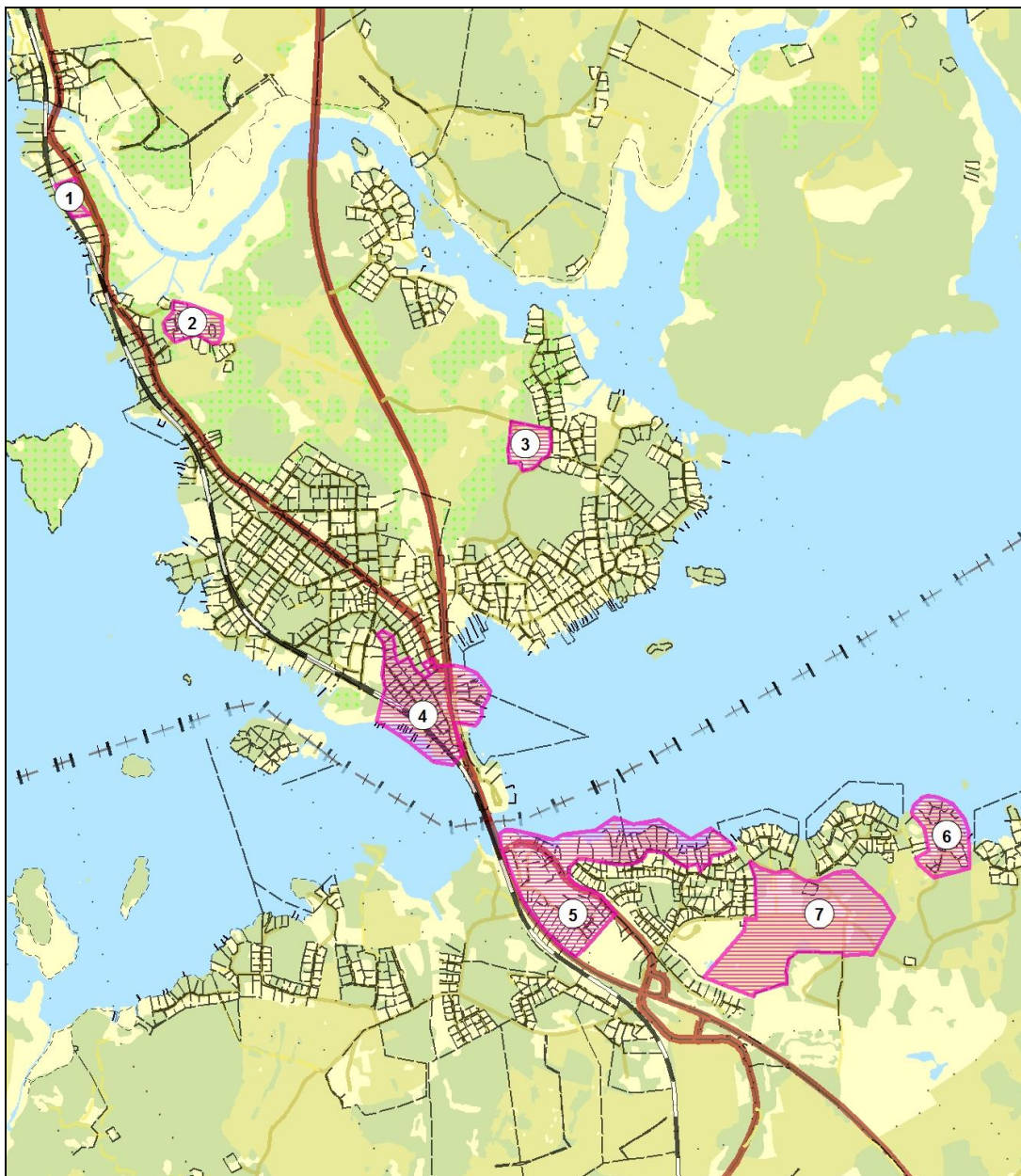
Av totalt 2901 inventerade byggnader har 289 pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla, vilket utgör 10 % av bebyggelsen. Kartan nedan redovisar den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsens utbredning i Kvicksund. Byggnaderna samt deras kulturhistoriska värden finns beskrivna i den tillhörande databasen.

Karta 3. Rosa markeringar i kartan markerar byggnader som innehar kulturhistoriska värden. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, Skala 1:25 000

3.3 Kulturhistoriskt värdefulla områden

Följande områden, 1-7, är områden som besitter ett högt kulturhistoriskt värde. Värdet är kopplat till området som en sammanhållen bebyggelse och visar på en samhällsförändring, en företeelse eller en arkitektonisk strömning. Bildexemplen som används är alla av hus som har pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla.

Karta 4. Områden som innehåller höga kulturhistoriska värden är markerade i rosa. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:25 000.

Område 1

Området kallas ”Tandläkardiket” och består av tre fastigheter, två med större fritidshus på 1920-talet och en med en sportstuga från sent 1930-tal. Dessa tre byggnader sammanbinds av att de allihop var sommarnöjen för tandläkare med praktik i Västerås.

Karta 5. Skräfferat område visar Område 1, ”Tandläkardiket”. Rosa prickar markerar byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:4500.

Historik

De två större fritidshusen var de första byggnaderna som uppfördes i området. De placerades på en smal remsa mellan järnvägen och landsvägen, med goda kommunikationsmöjligheter till Västerås. Husen byggdes under 1920-talet och snart följde fler byggnader i området. Idag är hela strandlinjen mot fjärden utbyggd.

Beskrivning

Det norra fritidshuset är uppfört i en plan. Den har en anspråkslös arkitektur med röd locklistpanel och svart tegel på taket. Den är placerad på höjden med utsikt västerut mot Mälaren. Det nästa fritidshuset har två plan och röd liggande panel med rött tegel på taket. Fastigheten har också välbevarade, äldre uthus, bland annat en lekstuga med platsbyggda skåp. Den sista byggnaden är en sportstuga i en våning med stockpanel som imiterar liggtimmer. Panelen är målad i en mörk brun kulör med vita snickerier och gröna fönsterluckor. En lekstuga i samma stil återfinns i trädgården. Byggnaden fungerar fortfarande som sommarstuga, medan de två röda fritidshusen är permanentboende idag.

Kulturhistorisk värdering

Området Tandläkardiket innehar höga kulturhistoriska värden, främst genom sin socialhistoria, då de fungerade som sommarbostad för tandläkare från Västerås. Detta är

också ett pedagogiskt exempel på hur övre samhällsklasser, i detta fall tandläkare, semestrade tillsammans. Två av husen är dessutom uppförda på 1920-talet, 10 år innan semesterlagstiftningen 1938. På denna tid var semester fortfarande en förmån för övre samhällsklasser. Kontrasten mellan de två större sommarhusen från 1920-talet och den enklare sportstugan med rustika, timmerimiterande fasader från 1930-talet visar pedagogiskt vilka sorters ideal som gällde inom sommarhusbyggandet i början på 1900-talet.

Tomterna tjänar också som exempel på den udda tradition som finns på flera håll i Kvicksund, där järnvägen blir en barriär mellan sommarhusen och Mälaren.

Värdebärare:

- Socialhistoriskt intressant genom att namnet är kopplat till de ursprungliga fastighetsägarnas yrken, vilket visar på tidens sociala skillnader.
- Den tidstypiska arkitekturen från 1920-talets villaarkitektur och 1930-talets sportstuge- och naturvurm.
- Kontrasterna i arkitekturen mellan de tre byggnaderna som visar hur synen fritid gestaltas i byggnader, från sommarnöje till sportstuga.

Bostadshus och lekstuga från 1928. BildID: Vlm_kviAF-43

Sommarnöje och lekstuga från 1920-tal. BildID: Vlm_kviAF-60, Vlm_kviAF-58.

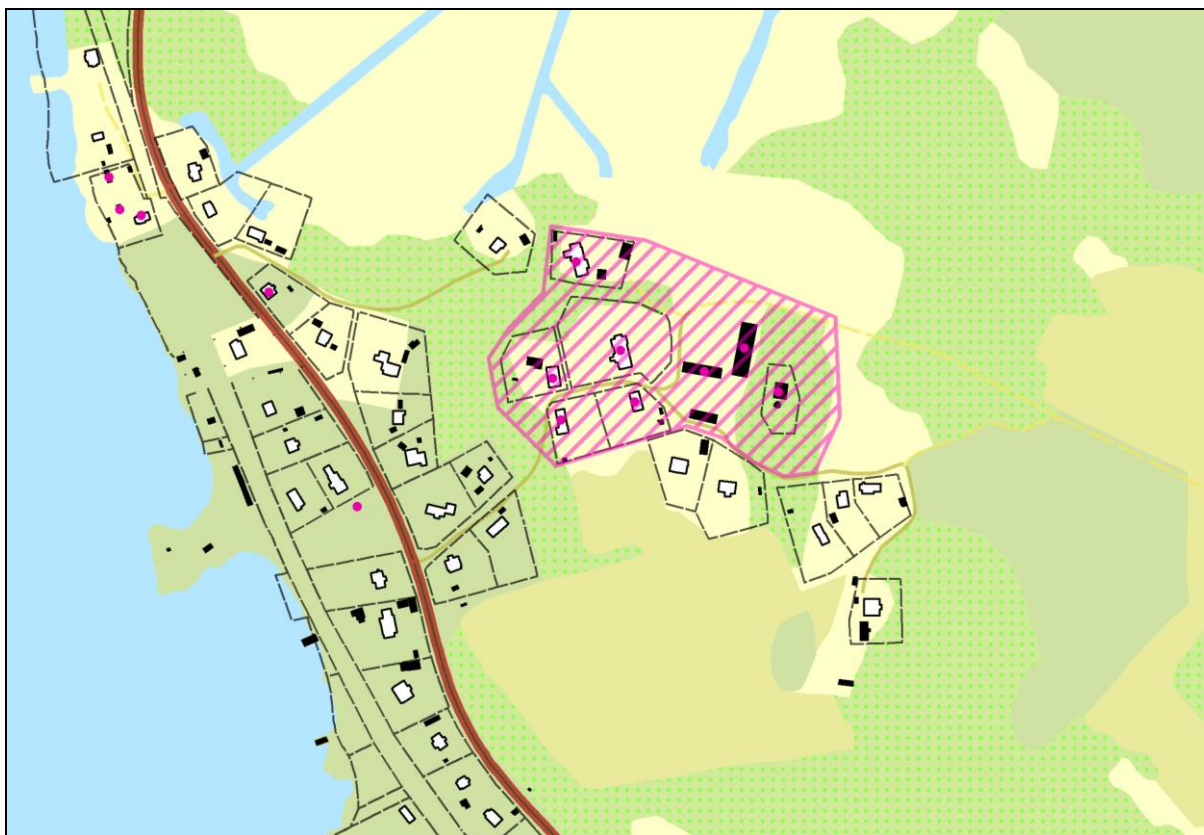
Sportstuga från 1939. BildID: Vlm_kviAF-66

Detalj från sportstugan samt tillhörande lekstuga. BildID: Vlm_kviAF-65, Vlm_kviAF-67.

Område 2

Området består utav Stensjö gård med bebyggelse från 1700-talet. Mangårdsbyggnaden omges av flyglar, stall, bagarstuga, två ladugårdar samt en kvarn.

Karta 6. Skrafferat område visar Område 2, Stensjö gård. Rosa prickar markerar byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:4500.

Historik

Stensjö gård hörde ursprungligen till Strömsholms slott. Den blev 1640 säteri under Reutercrantz, hovstallmästare under Karl X Gustav. 1685 blev gården frälsesäteri tack vare drottning Hedvig Eleonora. Flera olika adelssläkter har haft gården i sin ägo, bland andra Reutercrantz och Leijonsköld. Den nuvarande huvudbyggnaden kom till 1770 på grunder från 1500-talet. En påbyggnad i norr skedde 1880 under Karl Erik Thunells ledning. 1910 köptes gården in av Anders Rikard Andersson, född 1880. Andersson kallas ofta "Patron Andersson" på Nyckelön och var den som sålde av tomter att bygga sommarstugor på en bit in på 1900-talet. Av övriga byggnader så påminner flyglarna starkt om Ramsjö gård, som är en tidigare utgård till Stensjö. Förmodligen är dessa byggnader uppförda samtidigt som Ramsjö. Ladugården i sten byggdes 1832.

Beskrivning

Mangårdsbyggnaden är uppförd på 1700-talet i två våningar med gulputsad fasad samt brutet och valmat plåttak. Utbyggnaden mot norr från 1880 är klädd i slät panel. Byggnaden var under 1900-talet starkt förfallet och omnämndes "kråkslottet" i en artikel i Västmanlands läns tidning.¹¹ Efter det har en stor restaurering genomförts. Till gården hör också ett par mindre flyglar, som ligger vid huvudinfarten från väst. Dessa är timmerhus från 1700-talet, och det

¹¹ Västmanlands läns tidning, 1975-11-25.

ena har brutet sadeltak. I höjd med mangårdsbyggnaden återfinns ytterligare ett timrat 1700-talshus med lövsågat tandsnitt vid takfoten. Österut återfinns en stor ladugård på stengrund från 1832 med rödfärgat lunettfönster. Stenladugården flankeras av en lada från 1939. Nordväst om herrgården ligger en före detta bakstuga, som byggdes om till permanentbostad på 1960-talet samt en kvarn som är ombyggd till bostadshus.

Kulturhistorisk värdering

Området runt Stensjö gård har höga kulturhistoriska värden. Mangårdsbyggnaden är Nyckelöns huvudbyggnad historiskt sett. Det manifesteras genom mangårdsbyggnadens klassiska herrgårdsutformning, i form av sin storlek, den putsade fasaden, den framskjutande frontespisen samt det brutna, valmade plåttaket. Utbyggnaden mot norr är en tydlig årsring som gör byggnaden till en representant för såväl 1700-talets som 1800-talets herrgårdsarkitektur. Detta ger sammantaget ett arkitekturhistoriskt värde. De kringliggande timmerhusen från 1700-talet är välbevarade och bidrar till den sammanhållna herrgårdsmiljön. Bakstugan är främst intressant på grund av sin tidigare funktion, medan den stora ladugården av sten bidrar till förståelsen av den historiska miljön. Ladugårdens storlek är ovanlig sett till åldern. Den flankerande ladugården har mest ett miljöskapande värde. Överlag så bidrar byggnadernas anseende till det kulturhistoriska värdet.

Värdebärare:

- Mangårdsbyggnadens genomförda herrgårdsarkitektur och dess historiska roll som huvudgård till större delen av marken på Nyckelön.
- Den välbevarade sammanhållna herrgårdsmiljön, med flyglar från samma tid som huvudbyggnaden.
- De välbevarade ekonomibyggnaderna, särskilt kvarnen, som visar på äldre tiders gårdsbruk.
- De äldre timrade bostadshusen.

*Stensjö gård med huvudbyggnaden från 1700-talet och utvändigt utseende från 1880-talet.
BildID: Vlm_kviAF-254.*

Bostadshus från 1700-talet. BildID: Vlm_kviAF-269.

Ladugård uppförd i natursten från 1832. BildID: Vlm_kviAF-252.

Stensjö gårds huvudbyggnad. BildID: Vlm_kviAF-230.

Stensjö gård, baksida. BildID: Vlm_kviAF-235.

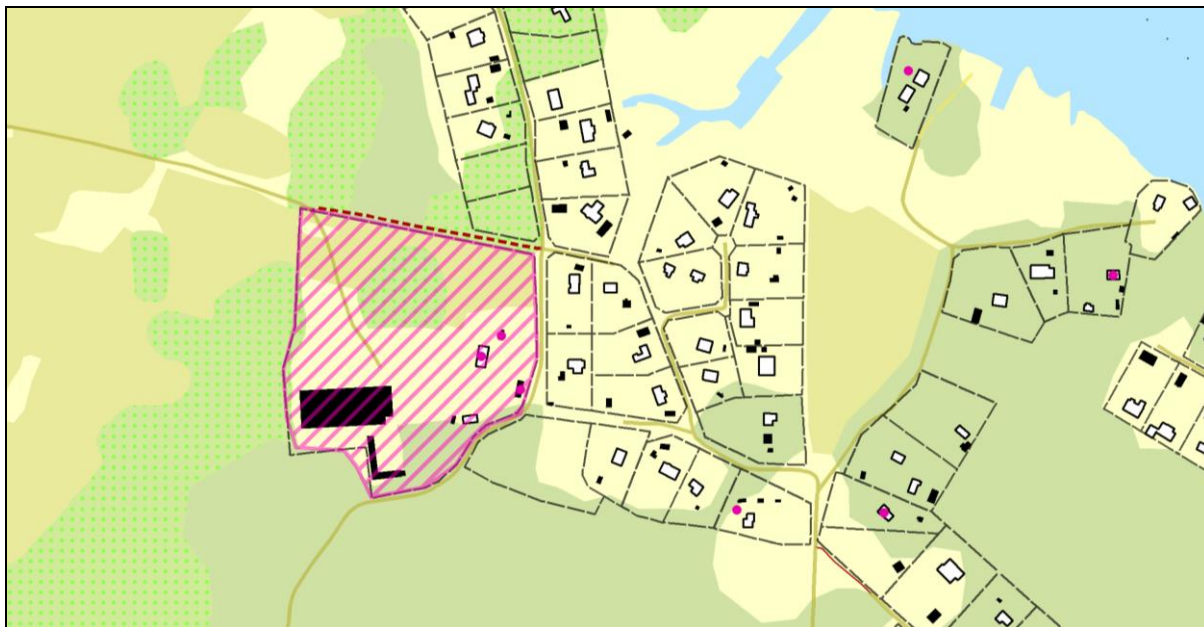
*Kvarn vid Stensjö gård.
BildID: Vlm_kviAF-298.*

Bostadshus från 1700-talet. BildID: Vlm_kviAF-240.

Område 3

Ramsjö gård på östra Nyckelön har bebyggelse från 1700-talet. Den timrade mangårdsbyggnaden från 1700-talet ligger på en höjd omgiven av stall, hästhagar och fritidshusbebyggelse.

Karta 7. Skrafferat område visar Område 3, Ramsjö gård. Rosa prickar markerar byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:4500.

Historik

Ramsjö gård på Nyckelön omtalas redan 1509 som frälsegods. Gården var senare utgård och ägdes av Stensjö gård. Släkt eller arrendatorer bodde och bedrev jordbruket på gården. Under 1960-talet avvecklades jordbruket och marken öster om gården styckades av, såldes och bebyggdes med fritidshus. Bakom gårdstunet, öster om mangårdsbyggnaden, har ett tränings- och rehabiliteringscenter för hästar byggts upp.

Beskrivning

Mangårdsbyggnaden är uppförd på 1700-talet i en och en halv våning med brutet tak. Byggnaden har genomgått renoveringar under 2000-talet där panel har plockats ner och timret under har lagats och avfärgats med traditionell rödfärg. Fönster, dörrar samt stora delar invändigt har restaurerats. Till gårdens äldre byggnader hör ett före detta stall som ligger invid vägen samt en jordkällare. Övriga ekonomibyggnader som magasinsbyggnad och två lador revs på 1900-talets senare del. Ett bostadshus har flyttats till gården från Karbenning, Norbergs kommun. Även denna byggnad är uppförd i liggtimmer. Byggnaden har placerats lite avsides och stör inte upplevelsen av gårdsplanen framför mangårdsbyggnaden.

Kulturhistorisk värdering

Ramsjö gård innehar höga kulturhistoriska värden. Mangårdsbyggnadens har en traditionell placering på en höjd omgiven av jordbruksmark. Både mangårdsbyggnaden och stallet har byggnadshistoriska värden på grund av sin höga ålder. Mangårdsbyggnadens utformning har tydlig 1700-talskaraktär med det brutna taket över en våning och sparsam fönsterplacering. Närmiljön kring gårdstunet är viktig för upplevelsen och uppfattningen av de äldre byggnaderna.

Värdebärare:

- Mangårdsbyggnadens traditionella placering på en höjd, vilket gör den väl synlig från omgivningen.
- Mangårdsbyggnadens 1700talsmässiga utformning, med enkupigt lertegel på brutet tak, låg och bred byggnadskropp samt sparsam fönsterplacering.
- Stallets ålderdomliga utseende med rödfärgat liggtimmer, enkupigt lertegel på sadeltak och tjärade portar.
- Stallets miljöskapande placering vid vägen.

Ramsjö gårds huvudbyggnad och gårdstun. BildID: Vlm_kviSB-185.

Ramsjö gårds mangårdsbyggnad från olika vinklar. BildID: Vlm_kviSB-184, Vlm_kviSB-198.

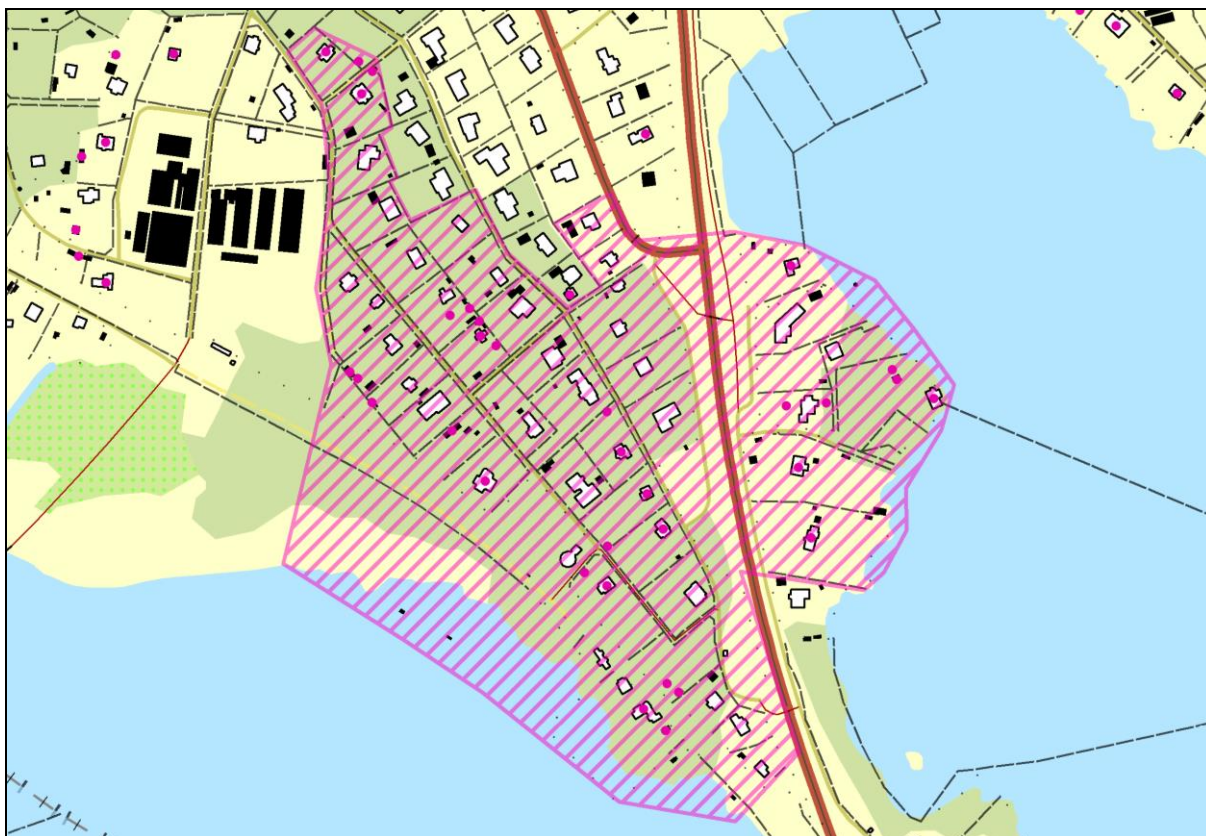
Byggnad som är flyttad från Karbenning. BildID: Vlm_kviSB-188

Stallbyggnad vid Ramsjövägen. BildID: Vlm_kviSB-190.

Område 4

Området på södra Nyckelön består utav ett bostadshusområde med sommarnöjen och fritidshus. Flera av villorna är från 1900-talets början och uppfördes när Kviksunds popularitet som badort ökade. Byggnaderna ligger i sluttningen ner mot Mälaren. Vid vattenlinjen finns bryggor och badhytter. Under 1900-talets senare del och 2000-talets början har bebyggelsen kompletterats med modern permanent bebyggelse.

Karta 8. Skrafferat område visar Område 4, södra Nyckelön. Rosa prickar markerar byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:4 500.

Historik

Tomterna i området styckades upp efter sekelskiftet 1900 och bebyggdes tidigt med flera sommarnöjen. Tomterna var stora och vägen gick längs med höjden med backar ner mot järnvägens övergångar mot vattnet för bad och rekreation. 1902 uppfördes ett turisthotell på andra sidan udden. Under samma tid uppfördes även ett varmbadhus här. Vägar ledde till badhotellet och varmbadhuset på östra sidan udden. Under 1920- och 30-talen kompletterades bebyggelsen på bägge sidor om järnvägen med mindre fritidshus, bodar och uthus. Långa bryggor med badhytter och förtöjningsplatser för båtar fanns längs stranden.

Beskrivning

De större villorna ligger på höjden med utblick över Mälaren. Dessa har en tidstypisk arkitektur från det tidiga 1900-talet med panelade fasader målade i ljusa färger som gult, vitt men också svart med tydliga dalainfluenser. Flera av dessa har mindre utbyggnader och tillägg som inte är anpassade till byggnadens arkitektur utan typiska för tiden 1950- till 1970-tal. Detta bildar en tydlig årsring som visar när Kviksund började få en större del permanentboende. Till husen finns flera bevarade bodlängor i traditionellt faluröda fasader

eller med en arkitektur som stämmer överens med huvudbyggnaden. Tomterna är stora och bevuxna med stora barr- och lövträd.

Av bebyggelsen som tillkom under 1920- och 30-talen är de flesta kraftigt om- och tillbyggda. De flesta har dock flera kvar sina ursprungliga uthus och bodlängor. I några fall har ett nytt bostadshus för permanentboende uppförts och det ursprungliga fritidshuset omvandlats till gäststuga. Under 1900-talets senare del och 2000-talets början har bebyggelsen kompletterats med modern permanent bebyggelse på mindre fastigheter.

Kulturhistorisk värdering

Sommarnöjena och området innehar höga kulturhistoriska värden. Sommarnöjena visar upp en tidstypisk arkitektur med småspröjsa fönster, torn, brutna tak och andra detaljer som var vanliga kring år 1900. Deras storlek och placering gör det tydligt att de som uppförde dem tillhörde samhällets övre skikt. De är viktiga lämningar från tiden då semestrandet hade sin första början, dock endast för en viss del av befolkningen.

Värdebärare:

- Den tidstypiska arkitekturen från 1900-talets början, såsom småspröjsade fönster med korspost, snickarglädje vid gavelröset, brutet tak och torn.
- De många äldre, oförändrade bodarna och uthusen som visar på bebyggelsens ålder.
- De ursprungligt stora, ostyckade tomterna som tillhör de äldsta husen i området.
- Att tillgången till vattenlinjen fortfarande är tillgänglig är viktigt för förståelsen av Kvicksunds betydelse som badort.

Exempel på sommarnöjen från tidigt 1900-tal. BildID: Vlm_kviSB-951, Vlm_kviSB-725

Sommarnöje i högt läge samt ett uthus med arkitektonisk eftertanke. BildID: Vlm_kviSB-694, Vlm_kviSB-713.

Bryggor med badhytter eller avskärningar. BildID: Vlm_kviSB-724

Äldre bodar i både traditionell färgsättning samt med en färgsättning och arkitektoniska detaljer som överensstämmer med huvudbyggnaden. BildID: Vlm_kviSB-974, Vlm_kviSB-696.

Mindre stuga med arkitekturstil från sekelskiftet 18/1900. BildID: Vlm_kviSB-710

Sommarnöje med detaljer från 1960-talet i fönster och grindar. BildID: Vlm_kviSB-695.

Sommarnöje med nationalromantiska detaljer från 1915. Idag används det av PRO. BildID: Vlm_kviSB-563.

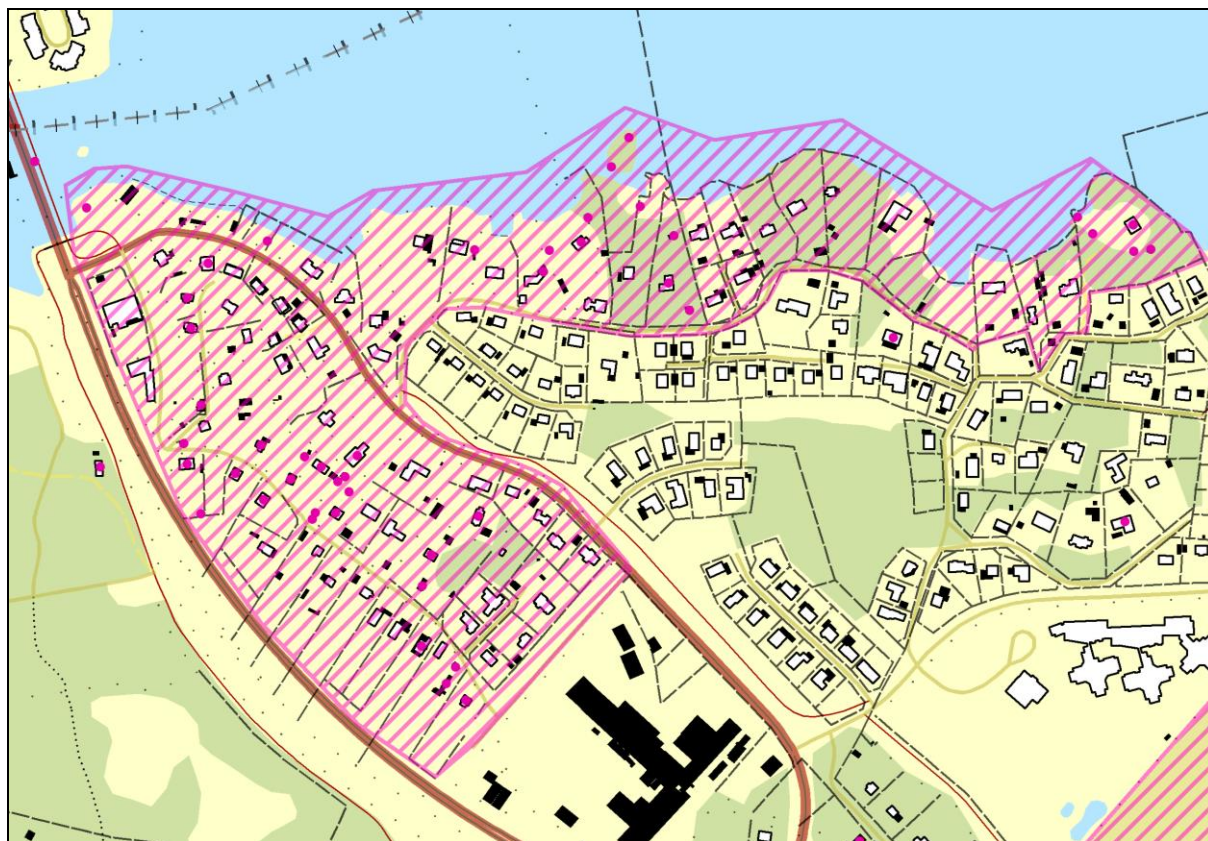
Före detta varmbadhus. BildID: Vlm_kviSB-573.

Före detta varmbadhuset på udden. BildID: Vlm_kviSB-455

Område 5

Området vid södra brofästet består utav ett bostadshusområde med sommarnöjen från sekelskiftet 1900. Området speglar område 29 vid norra brofästet och utgör centrala Kvicksund. Byggnaderna ligger på en höjd öster om riksväg 56 samt längsmed Mälarens strand. Under 1900-talets senare del och 2000-talets början har bebyggelsen kompletterats med modern permanent bebyggelse.

Karta 9. Skrafferat område visar Område 5, sommarnöjen i södra Kvicksund.. Rosa prickar markerar byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:5500.

Historik

Precis som på andra sidan av sundet, i område 4, så uppfördes här de största villorna på en höjd med utblick över fjärdarna och sundet. Dessa låg nära landsväg, järnväg och handel. De flesta villorna hade egen strand för bad och båtplats. Strandlinjen från brofästet och österut blev även den bebyggd, delvis med bryggor och små badhytter för de sommarboende på höjden, delvis med egna sommarnöjen.

Några år senare byggdes egna hem av arbetare vid tegelbruket. Dessa uppfördes söder om höjden, längre bort från Mälaren och var av mindre storlek, men med tomter stora nog för köksträdgård och annan odling.

Handelsverksamheten utvecklades under 1900-talet, och under 1970-tal samarbetade ICA, postverket och Eskilstuna kommun om en ny centrumetablering. 1982 invigdes centrumbyggnaden som idag inrymmer ICA Bron. Villan Strömsborg bredvid ICA-butiken byggdes av den man som arrenderade fisket under det tidiga 1900-talet. Senare drevs konditori och idag drivs en lunchrestaurang och pizzeria. Bakom ICA Bron har det även tillkommit annan centrumverksamhet, såsom gym och diversehandel.

Området blev tillkopplat kommunens vatten- och avloppsnät på 1970-talet vilket gjorde att det snabbt övergick till att bli permanentboende. I samband med detta skedde även en förtätning av området, och många av husen längsmed Mälaren har uppförts på tomter som har styckats av från de stora fastigheterna från sekelskiftet. Förtätningen har fortsatt under 2000- och 2010-talen.

Beskrivning

De största villorna ligger överst på höjden med utblick över Mälaren, samt längsmed Mälarens strand. Dessa har en tidstypisk arkitektur från det tidiga 1900-talet med panelade fasader målade i falurött eller ljusa kulörer. Flera av dessa har brutet tak och takkupor. Arkitekturen växlar mellan nationalromantik och jugendstil, och många byggnader har kvar byggnadsdetaljer som är typiska för denna arkitektur. Exempel på detta är småspröjsade fönster med korspost, snickarglädje vid gavelröstet och torn.

Sommarnöjenas tomter var ursprungligen mycket stora, men har i de flesta fall styckats av under senare tid. Flera av byggnaderna har kvar mindre uthus, såsom bodar, dass och badhytter vid vattnet. Dessa är som oftast uppförda med samma fasad- och takmaterial samt kulör som det tillhörande bostadshuset.

De få bevarade husen som uppfördes av tegelbrukets arbetare söder om höjden är mindre och enklare i sin utformning. De uppfördes under 1910- och 20-tal och är idag klädda med ljust målad panel eller eternitplattor. Taken är täckta med lertegelpannor och några av tomterna har kvar sina köksträdgårdar.

Byggnaderna från 1970-talet och framåt visar även dessa på områdets höga status. De är arkitektritade och större än andra samtida bostadshus. Husen från 1970-talet är till stor del uppförda i mörkt tegel, medan de från 2000-talet och framåt har putsade fasader i ljusa eller bjärta kulörer.

Vägnätet och mycket av växtligheten är kvar sedan sekelskiftet 1900. På höjden är gatorna smala och slingrande med mycket barr- och lövträd. Strax söder om tomterna vid Mälaren går Strandvägen som drogs i samband med utbyggnationen. Strandvägen utgjorde ursprungligen gränsen mellan sommarnöjena i norr och en hästhage i söder. I väster kantas vägen av en klippt häck med äldre, hamlade lövträd. I öster kantas vägen av en låg stenmur.

Kulturhistorisk värdering

Sommarnöjena och området innehar höga kulturhistoriska värden, trots senare tiders förändringar. Vägnät och växtlighet bidrar tillsammans med de bevarade byggnaderna till att ge området en tydlig sekelskifteskaraktär. Sommarnöjena visar upp en tidstypisk arkitektur med småspröjsa fönster, torn, brutna tak och andra detaljer som var vanliga kring år 1900. Deras storlek och placering gör det tydligt att de som uppförde dem tillhörde samhällets övre skikt. De är viktiga lämningar från tiden då semestrandet hade sin första början, dock endast för en viss del av befolkningen. Kontrasten mellan de stora sommarnöjena på höjden och de enklare tegelslagarhusen söder om denna visar på de olika skikten i samhället.

Värdebärare:

- Den tidstypiska arkitekturen från 1900-talets början, såsom småspröjsade fönster med korspost, snickarglädje vid gavelröset, brutet tak och torn.
- De äldre uthusen såsom dass, badhytter och bodar.
- Det ursprungliga vägnätet med smala, slingrande vägar. Särskilt Strandvägen med hamlade träd och stenmurar.
- Det tidiga 1900-talets tegelslagarbostäder, som är mindre och enklare i arkitekturen än sommarnöjena.
- Inslagen av påkostade villor från 1970-talet, som visar på områdets fortsatta betydelse.

Sommarnöjen från tidigt 1900-tal på höjden vid riksväg 56. Husen har brutna tak, det till höger är försett med torn. Fönstren är småspröjsade. BildID: Vlm_kviEHW-14 och 192.

Äldre väg med sommarnöjen från tidigt 1900-tal på höjden vid riksväg 56. BildID: Vlm_kviEHW-17.

Tegelslagarbostad från tidigt 1900-tal. Huset ligger söder om höjden med de stora sommernöjena, och är märkbart mindre och enklare i sin utformning. BildID: Vlm_kviEHW-32.

Villa från 1970-talet, söder om höjden vid riksväg 56 på tomten för en tidigare tegelsagarbostad. Fasaderna är klädda med mörk tegel och det stora, valmade taket dominerar. BildID: Vlm_kviEHW-63.

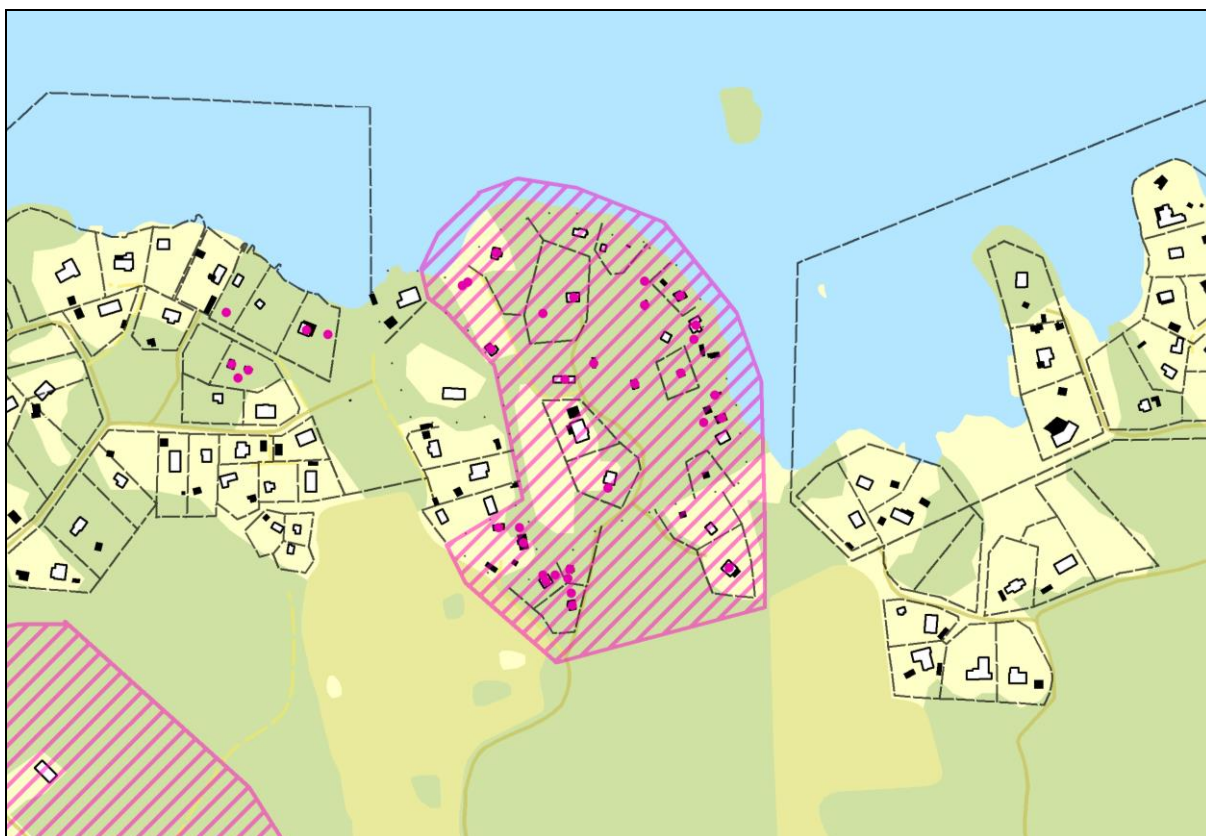
Sommarnöje från tidigt 1900-tal vid Mälarens strand. Fasaderna är idag klädda med ljusgrå eternit, men har troligen varit den samma ljusgula panelen som återfinns på fastighetens många uthus. Det brutna taket med takkupor, de småspröjsade fönstren och den snidade dörren är typiska detaljer för arkitekturen under tidigt 1900-tal. BildID: Vlm_kviEHW-231.

Delar av den smala Strandvägen med låg stenmur mot tomterna vid Mälaren. BildID: Vlm_kviEHW-309.

Område 6

Området består utav välbevarade sommarstugor från 1940-talet, och ingår i det större området 30. Hela strandkanten från sekelskifteshusen i centrum till ortens ytterkant blev utbyggd med sommarstugor under 1940-1960-talen, men har sedan dess omvandlats till permanentboende och många av de ursprungliga sommarstugorna har byggts om eller ersatts med nybyggda villor. Område 6 utgör en liten rest av välbevarade sommarstugor i bebyggelsebältet vid Mälaren.

Karta 10. Skrafferat område visar Område 6, sommarstugor från 1940-talet. Rosa prickar markerar byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:4500.

Historik

Häradskartan från 1904 visar att udden då var bebyggd med en backstuga, ett soldattorp och torpet Mälbylund. Torpet finns kvar på uddens sydvästra del, men den övriga bebyggelsen är riven. Där soldattorpet låg finns idag ett före dessa fiskarboställe från 1930-talet. Efter semesterlagstiftningen 1938 började arbetare från Eskilstuna att köpa mark och uppföra små fritidshus med vattennära läge.

Beskrivning

De äldre sommarstugorna ligger på uddens östra och södra del. Norr ligger ett sommarnöje från 1910-talet, det före detta fiskarbostället samt några sjöbodar. Till fiskarbostället hör några äldre uthus som troligen är samtida med soldattorpet som låg där tidigare. På uddens mitt finns en villa uppförd av en dåvarande yrkesfiskare på 1980-talet. Större delen av sommarhusen finns på mark som ligger under denna.

Sommarstugorna är små och enkla. Många har utbyggnader på en eller två sidor vilket ger ett brutet sadeltak. Takmaterialen består utav korrugerad plåt eller asfalt. Fasaderna är klädda

med panel, oftast liggande. De flesta stugorna är rödmålade med vita snickerier, några är dock målade i ljusa kulörer. Till stugorna hör små uthus, såsom dass och förråd. Många har även små uthus murade i gjutna cementblock som förut fungerade som kyl.

Små grusstigar slingrar sig till sommarstugorna. Kring husen finns områden med gräs eller mossa, i övrigt är marken kuperad och skogklädd med barr- och lövträd. Sommarstugorna som ligger vid vattnet har enklare bryggor och båthus.

Kulturhistorisk värdering

Området innehar höga kulturhistoriska värden. Den sammanhållna bebyggelsen med sommarstugor och uthus från 1940-talet gör det unikt, då intilliggande områden har genomgått kraftiga om- och nybyggnationer från 1970-talet och framåt. De små, enkla stugorna utgör en kontrast till de 40 år äldre sommarböjen som ligger i centrum av Kvicksund (område 5). Dessa tillhörde samhällets elit, medan stugorna i område 6 uppfördes av arbetare efter att semester lagstadgades år 1938. De många, små uthusen för specifika ändamål, såsom dass och kyl, visar på den enkla standarden och hur man byggde ut efter behov. Då både byggnader och markstrukturer är till stor del oförändrade sedan mitten på 1900-talet är området känsligt för förändring.

Värdebärare:

- Den ringa storleken på sommarstugorna.
- De många, små uthusen som visar hur man byggde för specifika ändamål.
- Den kuperade marken med små, slingrande grusstigar.
- Ekonomibyggnaderna tillhörande det före detta fiskarbostället.

Sommarstuga från 1940-talet. Utbyggnaderna och den röda färgen är typiska för området.
BildID: Vlm_kviEHW-511.

Uthus tillhörande en sommarstuga. Till vänster syns en kyl, till höger ett utomhuskök. BildID: Vlm_kviEHW-501, Vlm_kviEHW-516.

Sjöbodar med faluröd panel och vita snickerier. BildID: Vlm_kviEHW-536

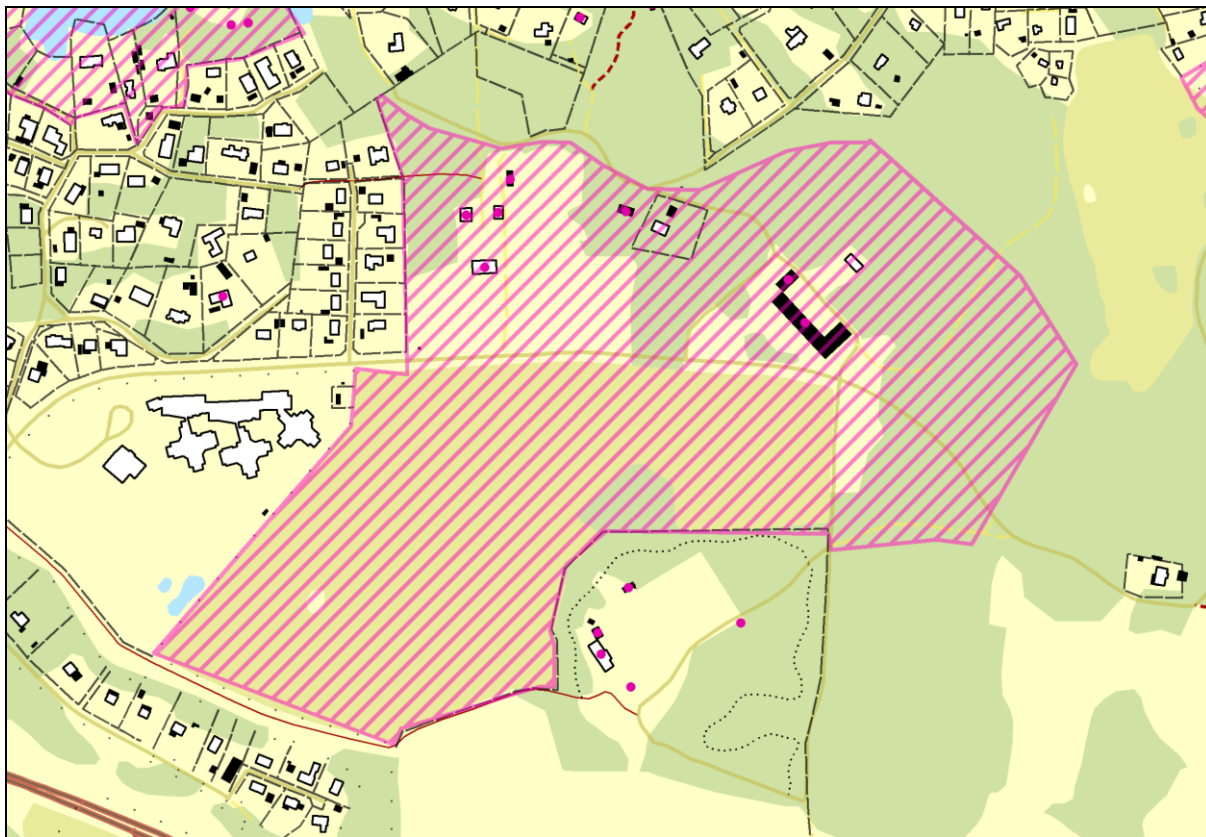
Sommarnöje från 1910-talet. BildID: Vlm_kviEHW-538.

Ekonomibyggnad vid fiskarbostället, troligen från soldattorpet som låg där innan. Byggnaden är timrad och delvis klädd i stående, faluröd panel med vita snickerier. BildID: Vlm_kviEHW-530.

Område 7

Området ligger i södra Kvicksund och består utav gården Sundbyvik med tillhörande åkermark och f.d. rättarebostad. Området utgör en rest av jordbrukssamhället som dominerade landskapet innan semestrandet började kring sekelskiftet 1900.

Karta 11. Skrafferat område visar Område 7, Sundbyvik gård. Rosa prickar markerar byggnader utpekade som kulturhistoriskt värdefulla. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:5500.

Historik

Platsen omnämns redan på 1300-talet, då som Sundby. Den äldsta kända ägaren av Sundby var ätten Fargalt. I början av 1500-talet tillhörde fastigheten ätten Kyle. Från och med 1600-talet omnämns Sundby som säteri. Huvudbyggnaden uppfördes under 1630-talet av dåvarande ägaren hovjunkare Jesper Nilsson Cruus. Vid början av 1700-talet började gården omtalas som Sundbyvik. År 1718 ska processionen med Karl XII:s lik anlänt till gården från Arboga på väg mot Stockholm. Gårdens ägare vid 1700-talets mitt, Jakob Albrekt Lantinghausen, var en av de första som försökte sig på potatisodling i Sverige. Han gjorde godset till fideikommiss, vilket det var fram till 1907. Ekonomibyggnaderna uppfördes under början av 1900-talet.

Beskrivning

Mangården med mangårdsbyggnad och flyglar ligger på en liten höjd över det intilliggande åkerlandskapet. Från norr leder en gruslagd allé till gårdsplatsen. Mangårdsbyggnaden är i en och en halv våning med putsade fasader i ljusgrå kulör. Huvudfasaden har en kraftig frontespis med balkong som bärs av fyra pelare. Taket är valmat och brutet och täckt av lertegelpannor. Fönstren och balkongdörren är målade i mörk ockra. Byggnaden flankeras av två flyglar. Den östra flygelns arkitektur påminner om mangårdsbyggnaden, med ljust putsade fasader, ockramålade fönster och valmat tak. Den östra flygeln förstördes genom brand och

ersattes av en ditflyttad byggnad. Denna är uppförd i liggtimmer målat med falurödfärg. Till gården hör flera större ekonomibyggnader från tidigt 1900-tal. Dessa är traditionellt uppförda med rödfärgade fasader och sadeltak täckta med lertegelpannor. Stallet och ladugården ligger några hundra meter öster om gården, vid en före detta rättarebostad. Norr om gården är ett litet skogsparti, efterföljt av bostadsbebyggelse längsmed Mälaren. Söder om gården ligger ett mindre åkerparti innan idrottsanläggningen tar vid.

Kulturhistorisk värdering

Sundbyvik innehar höga kulturhistoriska värden. Mangården med mangårdsbyggnad och flankerande flyglar har en traditionell placering på en höjd och är väl synlig från omgivningen. De rödfärgade ekonomibyggnaderna visar på Kvicksunds agrara ursprung och är viktiga för förståelsen av området.

Värdebärare:

- Mangårdsbyggnaden och flyglarnas miljöskapande värden med sin placering på en höjd, samt deras placering i relation till varandra med en öppen gårdsplan i mitten.
- Byggnadernas traditionella utformning och material, med ljus puts på bostadshuset och rödfärgat panel och timmer på ekonomibyggnader.
- Stallet och ladugårdens placering vid en rättarebostad visar hur gårdens ägare historiskt har varit välmående och kunnat anställa arbetare för att sköta den dagliga gårdsdriften.

Mangården sedd från norr, med allén som leder till mangårdsbyggnad med flyglar. BildID: Vlm_kviEK-29.

Mangårdsbyggnaden sedd från norr. BildID: Vlm_kviEK-14.

Västra flygeln. BildID: Vlm_kviEK-7.

Östra flygeln. BildID: Vlm_kviEK-10.

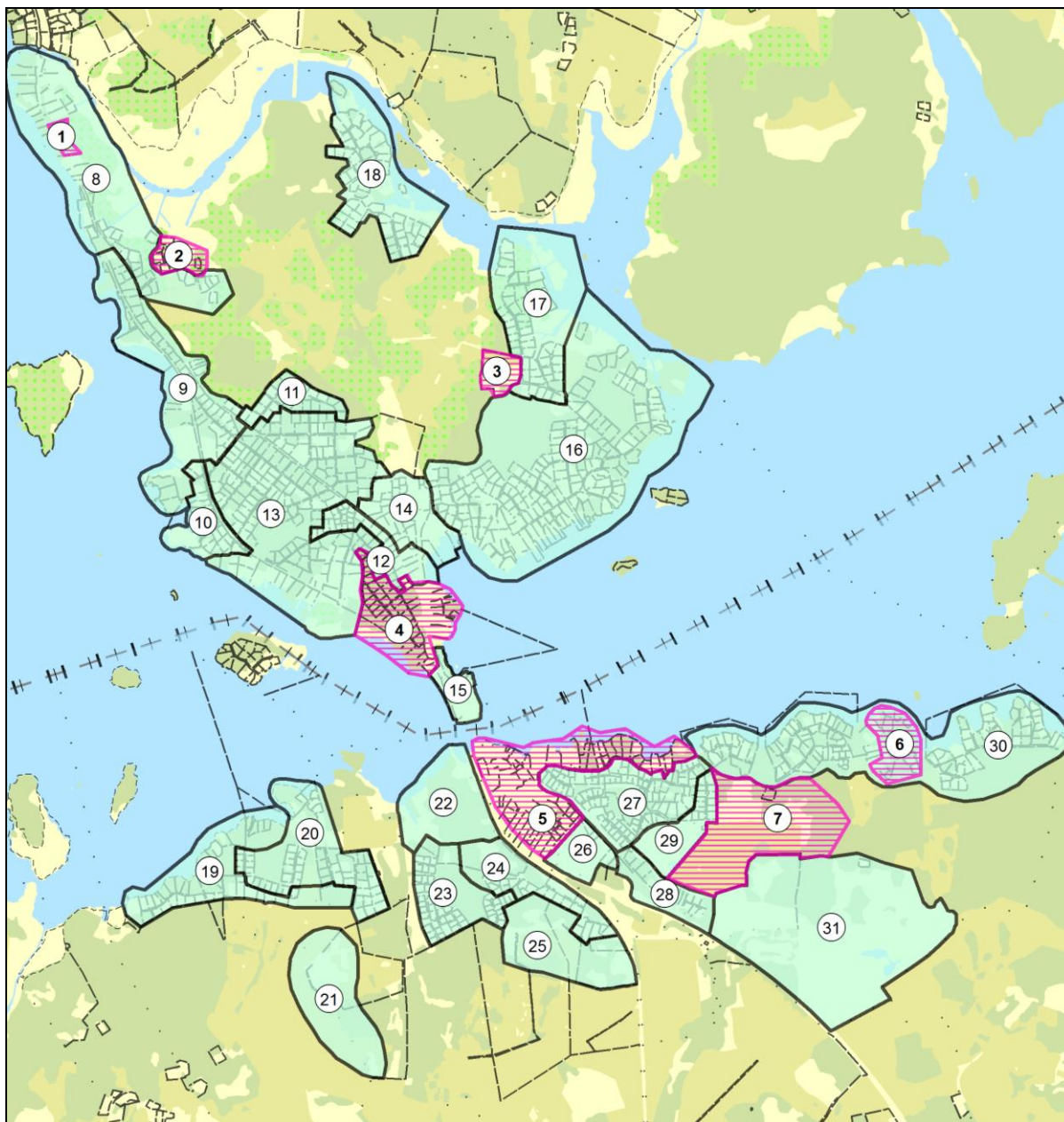
Ladugård vid före detta rättarebostad. BildID: Vlm_kviEK-35.

Magasin från sent 1800-tal vid Sundbyvik gård. BildID: Vlm_kviEHW-692.

3.4 Kvicksund bebyggelse, område 8-31

Följande kapitel innehåller en beskrivning av Kvicksunds bebyggelse i dagsläget. Bebyggelsen är uppdelad i totalt 31 områden. De första 7 områdena (rosamarkerade i kartan nedan) är utpekade som kulturhistoriskt värdefulla och beskrivs utförligare i föregående kapitel. De övriga områdenas karaktär och bebyggelse beskrivs kortfattat i text med exempelbilder i följande kapitel. De avbildade byggnaderna är valda för att de väl representerar områdets karaktär. Gränsdragningarna för områdena är ett resultat av det fältarbete som genomfördes under sommaren 2016 och baseras på bebyggelsens nuvarande karaktär, funktion samt tillkomsttid.

Karta 12. Kvicksund med område 1-31 markerade. Utdrag ur digitala fastighetskartan 2016, skala 1:25000

Område 8

Området ligger på Nyckelöns nordvästra del. Det är långsträckt och innehåller blandad villabebyggelse, främst från 1920- och 1930-talen. Många fastigheter genomskärs av järnvägen, vilket får till följd att bostadshuset ligger på ena sidan och badhytterna och badstranden på den andra. Ett antal nyare villor med strandtomt återfinns längst upp i norr. Det finns även inslag av fritidshusbebyggelse från 1940- till 1960-talen. Gemensamt för områdets bebyggelse är att den nästan uteslutande är av trä, med panelklädda fasader i varierande kulörer. De flesta fastigheter har ett flertal uthus, såsom garage, förråd och dass. Bebyggelsen följer till Nyckelövägens sträckning, och är till stor del förändrad under årens lopp.

Bebyggelse längs med järnvägen.
BildID: Vlm_kviAF-77.

Byggnad från 1920-talet.
BildID: Vlm_kviAF-10.

Modern villa. BildID: Vlm_kviAF-21.

Badhytt och bastu vid stranden. BildID: Vlm_kviAF-71.

Område 9

Området ligger vid Nyckelöns västra strand. Det präglas av närheten till det kommunala Sandabadet, som en gång ägdes av Stensjö gård. Runt badet finns ett antal sommarstugor från 1930- och 1940-talen, mer eller mindre ombyggda. Utformningen är ofta enkel, med röda fasader och utskjutande tak. Fastigheterna har generellt många extra förråd, badhytter och dass.

Sommarstugor nära Sandabadet. BildID: Vlm_kviAF-428, -317.

Ett av de många förråd som finns i området.
BildID: Vlm_kviAF-342.

Bostadshus från 1890-talet, kraftigt ombyggt.
BildID: Vlm_kviAF-306.

Område 10-11-12

Områdena utgörs av villabebyggelse från 2000-talet som omsluter den äldre bebyggelsen i område 13. Många hus är helt nybyggda och flera tomma tomter är på väg att anläggas. Byggnaderna är till stor del kataloghus, vissa med inslag av klassisk villaarkitektur med till exempel lunettfönster och framskjutande frontespis.

Bostadshus från 2009. BildID: Vlm_kviAF-516.

Bostadshus från 2006. BildID: Vlm_kviAF-456.

Dubbelgarage från 2000-talets början.
BildID: Vlm_kviAF-504.

Område 13

Området, som genomsöks av såväl Nyckelövägen som järnvägsspår, består övervägande av sommarstugor från sent 1930-tal till 1960-tal, många ombyggda till permanentbostad de sista tjugo åren. Utformningen på de bevarade sommarstugorna är ofta enkel, med röda fasader och utskjutande tak. Här ligger även en industrianläggning, Sedenborgs metallgjuteri.

Sportstuga uppförd 1937. BildID: Vlm_kviAF-565.

Sportstuga från 1930-talet, ombyggd under 2000-tal. BildID: Vlm_kviAF-699.

Sedenborgs metallgjuteri. BildID: Vlm_kviAF-527.

Område 14

Öster om väg 56 på Nyckelön ligger en marina med båtverksamhet och försäljning. Väster om detta ligger ett bostadsområde med bebyggelse från 1930-talet och framåt. Här fanns tidigare mindre industri och handel som dagligvaruhandel, fiskaffär, bil- och cykelverkstäder och småindustri som komplement till bostadshusen. Innan riksväg 56 byggdes kopplade Rasholmsvägen ihop bebyggelsen öster och väster om marinan. Idag finns en viadukt under vägen för gång- och cykeltrafik. Enstaka verksamheter finns kvar idag.

BåtSams verkstadslokal. BildID: Vlm_kviSB-586

Företag för konstbetong. BildID: Vlm_kviSB-748

Vy över bukten med bryggor.
BildID: Vlm_kviSB-456.

Tidigare inrymdes en butik i bottenvåningen.
BildID: Vlm_kviSB-547.

Område 15

På Nyckelöns södra udde ligger ett flerbostadsområde, Kvicksundsstigen, som uppfördes 1994. Byggnadskropparna bildar en delvis sluten oval med öppna balkonger in mot gården och inglasade balkonger mot vattnet. Flerbostadshusens fasader har gult tegel med dekorativa ränder i rött tegel och röda plåtdetaljer på taken med betongtegel. Grundvåningen och tvättstugan på innergården är murad i grå betongsten. Gemensamma förråd och garage har rödfärgade fasader i lockpanel. Direkt norr om flerbostadshusen låg tidigare några få fritidshus som idag är ersatta med permanentbostadshus. I området står en milsten från 1831.

Milsten från 1831. BildID: Vlm_kviSB-556.

Flerbostadshus från 1994. BildID: Vlm_kviSB-544.

Förrådsbyggnad uppförd 1996.
BildID: Vlm_kviSB-546.

Modern villa, ersatte en tidigare sommarstuga.
Vlm_kviSB-557.

Område 16

Området omfattar hela sydöstra udden av Nyckelön. Bebyggelsen är blandad och uppförd under hela 1900-talet. Under 1800-talet låg här några mindre torp med ekonomibyggnader. Endast några enstaka byggnader finns kvar, bland annat Granqvists handelsträdgård på södra udden. Under 1930-talet började enklare sportstugor uppföras i området. De första byggdes nära vattnet med strandtomt. Även permanentvillor i funkisstil byggdes. Fritidshusen fortsatte uppföras fram till 1970-talet. Från 1980-talet började permanentvillor med fristående garage byggas, främst i områdets södra halva med infart från norr. Moderna villor från 2000-talet har på många ställen ersatt de äldre fritidshusen, ofta på de mest attraktiva placeringarna nära vattnet. Allmänhetens tillgång till stranden är begränsad och bryggorna är privata eller ägs gemensamt av de intilliggande fastigheterna.

Här drevs tidigare Granqvists handelsträdgård. Vlm_kviSB-463.

Bostadshus från 1920-talet. BildID: Vlm_kviSB-400.

Två av de tidiga sportstugorna i området. BildID: Vlm_kviSB-430, Vlm_kviSB-524.

Båthus från 1950-talet. BildID: Vlm_kviSB-496.

Permanentboende i funkisstil från 1930-talet. Vlm_kviSB-458.

Område 17

På Nyckelöns östra udde ligger ett område med blandad fritidshus- och permanentbebyggelse. De första tomterna styckades av under 1940-talet längst ut på Roparudden i strandnära lägen som var lättillgängliga med båt. Namnet ska ha kommit av att Mellansundet är smalt här och det gick att ropa över till andra sidan för att be om överfart. När Ramsjö gård avvecklade sitt jordbruk på 1960-talet började fritidshus byggas på de före detta åkermarkerna. En stor del av fritidshusbebyggelsen har ersatts med moderna villor i ljusa färger. Vissa äldre fritidshus finns kvar, ibland som gäststuga efter att ett nytt bostadshus uppförts.

Nybyggd villa på före detta sommarstugetomt.
BildID: Vlm_kviSB-345.

Sportstuga från 1930-talet. BildID: Vlm_kviSB-353.

Före detta sommarstuga, idag förråd.
BildID: Vlm_kviSB-373.

Sommarstuga från mitten av 1900-talet.
BildID: Vlm_kviSB-361.

Område 18

Stensjö hagar är ett fritidshusområde på nordöstra Nyckelön. Området tillhörde tidigare Stensjö gård. Tomterna började styckas av och bebyggas med fritidshus under slutet av 1940-talet och under 1950-talet. Området delas upp i två delar, Kohagen och Hästhagen. Några av de tidiga fritidshusen finns kvar. Stora delar av bebyggelsen är utbyggd och moderniserad alternativt riven och ersatt med moderna bostadshus. När kommunalt vatten och avlopp drogs in under 2000-talet ökade byggrätterna och fler permanentbostadshus uppfördes. Bebyggelsen består idag av en blandning av friliggande hus i en våning i olika storlekar och utförande. Fasadmaterialen är övervägande träpanel i varierande kulörer men även puts och rödfärgat timmer förekommer. Vissa fastigheter har styckats men inga nya har anlagts under de senaste åren.

Två av de tidigaste sommarstugorna i området. BildID: Vlm_kviSB-107, Vlm_kviSB-110.

*Vy över bryggor och Mellansundet.
BildID: Vlm_kviSB-98*

*Området är lummigt med slingriga vägar.
BildID: Vlm_kviSB-40.*

Villa från 2000-talet. BildID: Vlm_kviSB-121.

Villa under uppförande. BildID: Vlm_kviSB-15.

Område 19

I sydvästra delen av Kvicksund ligger ett område med blandad fritidshus- och permanentbebyggelse. Vid 1900-talets början fanns 3 bostadshus i området. Under 1920-talet byggdes två hus vid vattnet. Under 1920- och -30-talet kompletterades området med enkla sportstugor. Delar av området ägdes av ett verkstadsföretag i Eskilstuna, Luth & Roséns Elektriska AB. Företaget hade sin höjdpunkt under första världskriget. Arbetare vid företaget fick arrendera eller köpa en tomt och företaget stod för skjuts med buss ut till området. Områdets västra del hade en tillfartsväg från gården Storängstorp. Den östra delen var tillgänglig via en tidigare infart på Mälhammarvägen. Området fick en gemensam väg först under 1900-talets andra hälft. Bebyggelsen är idag mycket blandad. Flera nybyggda permanentbostadshus har byggts medan sportstugorna har byggts ut och kompletterats.

De två tidiga bostadshusen i strandnära läge i västra delen av området. BildID: Vlm_kviSB-1152, Vlm_kviSB-1137.

Sommarsuga från mitten av 1900-talet.
BildID: Vlm_kviSB-1138.

Det enkla fritidshuset har omvandlats till gäststuga.
BildID: Vlm_kviSB-1168.

Område 20

Området ligger i södra Kvicksunds västra del. Det består utav bostadsbebyggelse från 1990-talet och framåt. Tomterna ligger på båda sidor om återvändsgränder och inramas av skog i norr och åkermark i söder. Bostadshusen har varierande utseende. Många har traditionellt utseende med panelklädda fasader i olika kulörer, vita snickerier, spröjsade fönster och lunettfönster. Andra är i nyfunktionalistisk stil med vitputsade fasader, pulpettak och asymmetriskt placerade fönster.

Bostadshus från 2000-tal med traditionellt utseende: faluröda, panelklädda fasader, vita snickerier och veranda. BildID: Vlm_kviAF-1245.

Nyfunktisvilla från 2010-talet med vitputsade fasader, pulpettak och asymmetrisk fönsterplacering. BildID: Vlm_kviAF-1296.

Bostadshus från 2000-tal med mörkgula fasader, vita snickerier, lunettfönster och valmat sadeltak. BildID: Vlm_kviAF-1304.

Område 21

Storängstorp ligger i åker- och ängslandskapet i sydvästra delen av Kvicksund. Bebyggelsen består av en hästgård samt några enskilda bostadshus av blandad ålder. Under 1800-talet fanns här en gård med ett torp i söder. Troligen har bägge dessa en koppling till Mälhammar gård. I början av 1900-talet tillkom ytterligare bebyggelse och ekonomibyggnader. Öster om gården passerade under 1900-talet första hälften rälsen för tegelbrukets vagnar som hämtade lera i området. Idag används bostadshusen både för permanent- och fritidsboende. Ladugården och ängarna används till hästverksamhet. Bebyggelsen präglas av agrar bebyggelse från 1900-talets början med rödfärgade ekonomibyggnader och torpbebyggelse. Två av bostadshusen har vita putsade fasader.

Mangårdsbyggnad från 1800-talet. BildID: Vlm_kviSB-1178

Ladugård från sent 1800-tal, idag modernt stall.
BildID: Vlm_kviSB-1164.

Torpet Våglösa's bostadshus.
BildID: Vlm_kviSB-1171.

Område 22

Området ligger väster om brofästet och järnvägen i södra Kvicksund. Här har det under lång tid legat tegelbruk där närheten till Mälaren varit viktig för att kunna skeppa ut teglet. Idag är alla byggnader för den verksamheten borta. Ett bostadshus från 1900-talets början ligger vid järnväghållplatsen i områdets östra del. Bostadshuset och de små, tillhörande uthusen har ett traditionellt utseende med panelklädda fasader målade i falurött samt vita knutar och snickerier. Vid vattnet finns bryggor för småbåtar samt ängar för betande kor.

Bostadshus från 1900-talets början. BildID: Vlm_AF-1171.

Vy över gårdsplanen samt ett av uthusen förutom friggebod och jordkällare. BildID: Vlm_AF-1175, -1174.

Område 23

Området ligger södra Kvicksund, väster om riksväg 56. Det består utav bostadsbebyggelse uppfört mellan 1982 och 1990. Husen ligger längsmed korta återvändsgränder på bägge sidor om Väsbyvägen, som skär genom området från väster till öster. Bebyggelsen är uppförd i trä med fasader klädda med stående panel. Kulörerna varierar, men ljusa kulörer dominerar. Bostadshusen är uppförda i en våning med långsidan vänd mot gatan. Sadeltaken är klädda av tegelpannor i olika material. Många av bostadshusen är försedda med farstuvist och friliggande, indraget garage.

Bostadshus från 1980-talet med vitmålad panel och ljusgrå snickerier, farstuvist och sadeltak med rött betongtegel. Det friliggande garaget ligger något indraget. BildID: Vlm:kviAF-1129

Gult bostadshus med vita snickerier och svart betongtegel. BildID: Vlm_kviAF-1109.

Falurött dubbelgarage från 1980-talet. BildID: Vlm_kviAF-1102.

Område 24

Området ligger längsmed riksväg 56 västra sida i södra Kvicksund och utgörs av relativt sammanhållen villabebyggelse som växt fram under 1950- till 70-talen. Husen har en klassisk utformning med sadeltak och friliggande garage. Fasaderna är övervägande ljusputsade med vissa inslag av tegel.

Bostadshus från 1950-talet med tidstypiska arkitektoniska detaljer. BildID: Vlm_kviAF-1028.

Bostadshus samt uthus från 1960-talet. BildID: Vlm_kviAF-1031, Vlm_kviAF-1032.

Område 25

Området ligger i södra Kvicksund och innehåller blandad gårdsbebyggelse från 1900-talet. Gården Väsby, med mangårdsbyggnad från 1918, återfinns här, men är moderniserad med nytt tak och ny fasad. Husets form, med glasveranda, brutet sadeltak och småspröjsade fönster, är dock intakt. På fastigheten finns en vällingklocka från 1823, nyuppförd eller restaurerad i samma ljusa stil som resten av fastighetens bebyggelse. Till gården hör också en större välbevarad ladugård. I området finns en äldre gård i 1 ½ plan med tillhörande magasin, troligen hitflyttad under första delen av 1900-talet.

Väsby gårds mangårdsbyggnad från 1918.
BildID: Vlm_kviAF-1083.

En vällingklocka på garagets tak.
BildID: Vlm_kviAF-1084.

Renoverat bostadshus i äldre stil.
BildID: Vlm_kviAF-1076.

Magasin från 1800-talet. BildID: Vlm_kviAF-1073.

Äldre byggnad vid Väsby gård. BildID: Vlm_kviAF-1070.

Område 26

Betongfabriken ligger längsmed riksväg 56, strax söder om sekelskiftesbebyggelsen. Verksamheten började 1935, när fabrikör K. E. Karlsson köpte grustaget och anlade en cementfabrik. Han avled samma år, men verksamheten drevs vidare av hans fru och söner under namnet Karlssons Cementfabrik. Fabriken gick över till andra ägare 1988, och har sedan 1997 varit en del av företaget Abetong. Fabriken tillverkar idag väggelement, D-plattor, balkonger och pelare. Bebyggelsen består till största delen av fabriksbyggnader från 1980- och 1990-talen, med några äldre undantag.

Äldre byggnad från Karlssons cementfabrik, uppförd med gult fasadtegel. BildID: Vlm_kviAF-1322.

Parkeringen framför Abetong. BildID: Vlm_kviAF-1321

Abetong, fabriksbyggnad från sent 1900-tal. BildID: Vlm_kviAF-1323

Område 27

Området ligger mellan Sundbyvik gård i öster och sommarnöjen från sekelskiftet i väster. Marken var tidigare hästhagar tillhörande Sundbyviks gård. Området började exploateras på 1970-talet, när det bland annat kopplades på kommunens vatten- och avloppsnät. I den västra delen av området skapade man återvändsgränder som byggdes ut under ett, vilket ger små, enhetliga miljöer från 1970- och 1980-talen. I den östra delen av området är det större variation på villornas tillkomstår, men de sträcker sig från 1970-tal till 2000-tal. Många av 1970-talsvillorna har brant sadeltak med betongpannor, panelklädda fasader och indragna balkonger på gavlarna. Från 1980-talet och framåt får villorna en mera traditionell utformning, ofta med brutet tak, spröjsade fönster och ljusa kulörer. Efter år 2000 förekommer även nyfunkisvillor med mycket ljusa eller mycket mörka fasader, asymmetrisk fönsterplacering och platta tak.

Villa från 1970-talet med brant sadeltak och indragen balkong. BildID: Vlm_kviEHW-323.

Garagebyggnad från 1970-talet delad av två fastighetsägare. Halvorna är målade i samma kulör som respektive bostadshus. BildID: Vlm_kviEHW-322.

Bostadshus från 1980-talet. BildID: Vlm_kviEHW-138

Återvändsgränd från 1970-talet. BildID: Vlm_kviEHW-758

Område 28

Längs med riksväg 56 i södra Kvicksund ligger ett litet bostadsområde från 1900-talets andra hälft. Bebyggelsen ligger längsmed norra sidan av en återvändsgränd, med en skogklädd vall mellan lokalgatan och riksväg 56. De äldsta husen är från 1930-tal, men största delen har uppförts under 1970-, 1980- och 1990-talen. Ekonomiska kartan från 1956 visar att vägen var bebyggd redan då, så flera hus har troligen rivits och blivit ersatta av senare bebyggelse. De första villorna kan ha byggts av arbetare vid Karlssons cementfabrik. Villorna har varierande storlek, form, material och kulör. De flesta har dock en till en och en halv våningar, sadeltak och långsidan med huvudingång vänd mot vägen. Många av tomterna är förhållandevis stora och villorna ligger ibland väl indragna på tomten. I områdets nordvästra del ligger ett äldre bussgarage.

Villa från 1930-tal, fasader av vit mexitegel från 1970-tal. BildID: Vlm_kviEHW-766.

Villa från 1990-tal, längst in i återvändsgränden. BildID: Vlm_kviEHW-747.

Villa, troligen 1930-tal, ombyggd under sent 1900-tal. BildID: Vlm_kviEHW-765.

Äldre bussgarage. BildID: Vlm_kviEHW-770.

Område 29

Efter flera årtionden med gradvis utökning av vatten- och avloppsnätverket hade befolkningen i Kvicksund växt till 1500 mot slutet av 1990-talet. Eskilstuna och Västerås kommuner bestämde därför att bygga en skola gemensam för barnen i bägge kommunerna. Tegelvikens skola stod klar 1998, och är försedd med fasadtegel och tvåkupigt tegeltak. Skolbyggnaden består utav tre stjärnformade byggnadskroppar som sitter ihop med en avlång byggnadsdel samt en friliggande gymnastiksal. I direkt anslutning till skolan ligger en väg med katalogvillor från 2000-tal. De har traditionellt utseende, med panelklädda fasader i ljusa kulörer eller falurött samt vita snickerier. Många har även klassicerande byggnadsdetaljer såsom brutet tak och lunettfönster.

Tegelvikens skola. BildID: Vlm_kviEHW-268.

Skolans gymnastiksal. BildID: Vlm_kviEHW- 270.

Gata med villor från 2000-tal.
BildID: Vlm_kviEHW-281.

Villa från 2000-tal med ljusa fasader.
BildID: Vlm_kviEHW-277.

Område 30

Området ligger längs Mälaren strand i södra Kvicksund. Det sträcker sig från sekelskiftesområdet (område 5) i väster till bebyggelsen slut i öster. Området är kuperat och utgörs av flertalet skogklädda uddar. Området bebyggdes mellan 1940-talet och 1960-talet med relativt glest placerade sommarstugor. De ursprungliga sommarstugorna är små och enkla. Takmaterialen består utav korrugerad plåt, tegelpannor eller asfalt. Fasaderna är klädda med panel, oftast liggande. De flesta stugorna är rödmålade med vita snickerier. Till stugorna hör små uthus, såsom dass och förråd. Ett välbevarat område med sådana stugor är utpekat som kulturhistoriskt värdefullt (område 6). Förutom detta mindre området är bebyggelsen kraftigt förändrad sedan 1970-talet. Många stugor har byggts ut eller ersätts med nya bostadshus, och området har förtätats. De nya byggnaderna är större än de ursprungliga stugorna, men har till övervägande del en traditionell karaktär med sadeltak, delvis spröjsade fönster och panelklädda fasader målade i ljusa kulörer. Sedan området kopplades till kommunens vatten och avlopp på 2000-talet har området gradvis ändrats från semesterområde till permanentboende.

Ursprunglig sommarstuga från 1940-tal.
BildID: Vlm_kviEHW-498

Ursprunglig sommarstuga från 1940-tal.
BildID: Vlm_kviEHW-586

Bostadshus från 2010-tal. BildID: Vlm_kviEHW-643

Delvis ombyggd sommarstuga från 1940-tal. Fönstren har förstörats och huset har försetts med altan.
BildID: Vlm_kviEHW-598

Område 31

Öster om riksväg 56, längst söder i Kvicksund, sträcker sig ett stort idrottsområde. Det består till största delen utav Sundvik golf som anlades under tidigt 2000-tal. Väster om golfbanan ligger Kvicksund sportklubb, som äger ett större område med flera spelplaner. Kring den ena finns även några byggnader, bland annat läktare, biljettbås och omklädningsrum. De äldsta byggnaderna är från klubbens början år 1930. De nyare är uppförda under 1990-talet.

Sundbyvik golfbana. BildID: Vlm_kviEHW-683

Kvicksund SK:s spelplan från 1935
BildID: Vlm_kviEHW-680.

Läktaren från 1930-tal. BildID: Vlm_kviEHW-676

Biljettbås från 1930-tal. BildID: Vlm_kviEHW-679

Klubbhus från sent 1900-tal.
BildID: Vlm_kviEHW-681

Klubbhus från 1900-talets mitt.
BildID: Vlm_kviEHW-673

Litteratur och källor

Tryckta källor

Björkstén, S. R. & Stenberg, D., 1947. *Sveriges städer och samhällen jämte landsbygd*. Göteborg.

Esbjörn Blåpannas Gille, Eskilstuna museer, 2000. *1000 år i Tumbo och Kvicksund*, Eskilstuna.

Eskilsson, Lena, 2008. "Friluftsliv" i *Signums svenska kulturhistoria – Det moderna genombrottet*, Lettland.

Grau, O., 1754. *Beskrifning öfver Wästmanland med sina städer, häradar och socknar*.
Nytryck 1905. Västmanlands Allehanda. Västerås.

Hjelm, J. 2000. *Efter arbetet - Studier av svensk fritid*. Studentlitteratur. Lund.

Iwanowski, S & Værnéus, A 2005. *Båtliv – Bilder från 1910-tal till 1960-tal*. Värnamo.

Sydow, W. & Björkman, S. 1940. *Svenska gods och gårdar*. Uddevalla.

Unnerbäck, A. 2002. *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse*. Riksantikvarieämbetet. Uppsala.

Otryckta källor

Kulturhistorisk karakterisering och bedömning av Tumbo kyrka, Kyrkokarakteriseringsprojektet i Strängnäs stift (2002-2008) Strängnäs stift.

Mossberg, N. *Något om källor till Sundbyholms slotts historia*. Otryckt.

Muntliga källor

Invånare i Kvicksund, sommaren 2016.

Arkiv

Eskilskällan

Södermanlands läns museum arkiv

Västmanlands läns museums arkiv

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM160037
<i>Landskap:</i>	Södermanland, Västmanland
<i>Län:</i>	Södermanland, Västmanland
<i>Socken:</i>	Tumbo, Rytterne
<i>Kommun:</i>	Eskilstuna, Västerås
<i>Beställare:</i>	Eskilstuna kommun, Västerås stad
<i>Antikvarisk utredning:</i>	Västmanlands läns museum Sara Bäckman, Bebyggelseantikvarie Ellen Holtermann Wiig, Bebyggelseantikvarie Anders Frid, Bebyggelseantikvarie Karlgatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 • E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-55-5